

Magisteruppsats
FEK 591
HT 2004

IASB:s

kvalitativa egenskaper

- återspeglas kapitalmarknadsperspektivet?

Författare:
Annica Björö
Christel Burri
Tanja Nilsson

Handledare:
Kristina Artsberg

Sammanfattning

Uppsatsens titel: IASB:s kvalitativa egenskaper - återspeglas kapitalmarknadsperspektivet?

Seminariedatum: 2004-10-22

Ämne/kurs: Magisteruppsats 10 poäng, redovisning

Författare: Annica Björö, Christel Burri, Tanja Nilsson

Handledare: Kristina Artsberg

Fem nyckelord: IASB:s kvalitativa egenskaper, kapitalmarknadsperspektivet, IASB:s föreställningsram, redovisningsprinciper, Trueblood-rapporten

Syfte: Syftet med denna studie är att utvärdera IASB:s kvalitativa egenskaper utifrån kapitalmarknadsperspektivet.

Metod: Vi har använt oss av en deduktiv metod med utgångspunkt i empirin. Denna utgörs av IASB:s kvalitativa egenskaper. Dessa har utvärderats främst utifrån de teorier som lades fram i Trueblood-rapporten från 1973. För att få en djupare förståelse för hur egenskaperna ger sig uttryck i praktiken har vi undersökt detta med hjälp av IAS 18, standarden för intäktsredovisning.

Teoretiska perspektiv: Vi analyserar utifrån ett kapitalmarknadsperspektiv, framför allt så som det uttrycks i Trueblood-rapporten.

Empiri: Vår empiri utgörs av IASB:s kvalitativa egenskaper och de redovisningsprinciper som används för att tolka och applicera egenskaperna.

Slutsatser: Vi har kommit till slutsatsen att de kvalitativa egenskaperna inte är utformade i enlighet med kapitalmarknadsperspektivet. De primära egenskaperna är dock så vagt uttryckta och ger ett så stort tolkningsutrymme att de i sig inte går emot kapitalmarknadsperspektivet. Det är således i de sekundära egenskaperna som vi hittat motsättningar. De främsta motsättningarna finns mellan perspektivet och egenskapen försiktighet, matchningsprincipen (som återfinns i de grundläggande antagandena) och realisationsprincipens formsynsätt (som återfinns i egenskapen innebörd före form).

Summary

Title: IASB:s Qualitative Characteristics – is the Capital Market Perspective Reflected?

Seminar date: 2004-10-22

Course: Master thesis in business administration, 10 Swedish Credits (15 ECTS), Accounting

Authors: Annica Björö, Christel Burri, Tanja Nilsson

Advisor: Kristina Artsberg

Five key words: IASB:S Qualitative Characteristics, Capital Market Perspective, IASB:s Conceptual Framework, Accounting Principles, the Trueblood Report

Purpose: The purpose of this study is to evaluate the IASB:s qualitative characteristics from a capital market perspective

Methodology: We have used a deductive approach with a starting point from the empirical data. This data is composed of IASB:S qualitative characteristics and has been evaluated foremost from the theories that were presented in the Trueblood report of 1973. We have also incorporated IAS 18 in the study to serve as a device for mirroring how the qualitative characteristics take form in practice, thus giving us a deeper understanding of the characteristics.

Theoretical perspectives: Our theoretical base is the capital market perspective above all the way it was expressed in the Trueblood report.

Empirical foundation: The empirical foundations for this study consist of IASB:s qualitative characteristics and the accounting principles that are used to further interpret their meaning.

Conclusions: We have come to the conclusion that the qualitative characteristics are not formulated in agreement with the capital market perspective. The primary characteristics are in fact so vaguely formulated, and give such a broad possibility for interpretation, that they themselves don't contest against the perspective. It is consequently the secondary characteristics that we find are in contrast to the capital market perspective. The foremost contradictions to the perspective are found in the characteristic prudence, the matching principle (is to be found in the fundamental presumption) and the realization concept (is to be found in the characteristic economic reality precedes legal state).

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	7
1.1 PROBLEMBAKGRUND	7
1.2 PROBLEMFÖRMULERING	8
1.3 SYFTE.....	9
1.4 DEFINITION	10
1.5 AVGRÄNSNINGAR	10
1.6 DISPOSITION.....	11
2. METOD	12
2.1 VAL AV UNDERSÖKNINGSOMRÅDE.....	12
2.2 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	13
2.3 ANALYSVERKTYG	14
2.4 ANALYSPROCESSEN OCH STUDIENS INTRESSETER.....	14
2.5 KÄLLKRITIK	15
3. IASB:S KVALITATIVA EGENSKAPER.....	17
3.1 FÖRESTÄLLNINGSRAMENS SYFTE	17
3.2 GRUNDLÄGGANDE ANTAGANDEN	18
3.2.1 BOKFÖRINGSMÄSSIGA GRUNDER	18
3.2.2 FORTLEVNADSPOSTULATET.....	19
3.3 DE KVALITATIVA EGENSKAPERNA.....	20
3.3.1 RELEVANS	21
3.3.2 BEGRIPLIGHET	21
3.3.3 TILLFÖRLITLIGHET	22
3.3.3.1 KORREKT BILD.....	22
3.3.3.2 FÖRSIKTIGHET	22
3.3.3.3 INNEBÖRD FÖRE FORM	23
3.3.3.4 NEUTRALITET	24
3.3.3.5 FULLSTÄNDIGHET	24
3.3.4 JÄMFÖRBARHET.....	24
3.3.5 VÄSENTLIGHET.....	25
3.3.6 AVVÄGNING MELLAN OLIKA EGENSKAPER	25
3.4 KAPITELAVSLUTNING.....	26
4. KAPITALMARKNADSPERSPEKTIVET	28
4.1 REDOVISNINGENS SYFTE	28
4.2 UTFORMNINGEN AV DE FINANSIELLA RAPPORTERNA	30
4.2.1 TRUEBLOODS KVALITATIVA EGENSKAPER.....	30
4.2.1.1 SOLOMONS SYN PÅ NEUTRALITET	31

4.2.2 MODELLER OCH ANDRA UTGÅNGSPUNKTER	32
4.3 VÄRDERING	33
4.4 KAPITELAVSLUTNING.....	35
5. IAS 18 – REVENUE RECOGNITION	36
5.1 INTÄKTSDEFINITIONEN.....	36
5.2 TILLÄMPNINGSOMRÅDE	37
5.3 VÄRDERING	37
5.4 NÄR SKA VARUFÖRSÄLJNINGEN INTÄKTSREDOVISAS?	38
5.5 NÄR SKA TJÄNSTEUPPDRAG INTÄKTSREDOVISAS?	39
5.6 RÄNTA, ROYALTY OCH UTDELNING.....	40
5.7 UPPLYSNING	41
5.8 KAPITELAVSLUTNING.....	41
6. ANALYS.....	42
6.1 DE KVALITATIVA EGENSKAPERNAS UTTRYCK I IAS 18.....	42
6.1.1 INTÄKTSDEFINITION OCH TILLÄMPNINGSOMRÅDE.....	43
6.1.2 VÄRDERING	44
6.1.3 NÄR SKA VARUFÖRSÄLJNING OCH TJÄNSTEUPPDRAG INTÄKTSREDOVISAS?	45
6.1.4 RÄNTA, ROYALTY OCH UTDELNING	46
6.1.5 UPPLYSNING.....	47
6.2 UTVÄRDERING AV DE KVALITATIVA EGENSKAPERNA	48
6.2.1 GRUNDLÄGGANDE ANTAGANDEN.....	48
6.2.2 DE KVALITATIVA EGENSKAPERNA	49
6.2.2.1 RELEVANS	49
6.2.2.2 BEGRIPLIGHET	50
6.2.2.3 TILLFÖRLITLIGHET.....	50
6.2.2.3.1 Korrekt bild.....	50
6.2.2.3.2 Försiktighet.....	50
6.2.2.3.3 Innebörd före form.....	51
6.2.2.3.4 Neutralitet	51
6.2.2.3.5 Fullständighet	52
6.2.2.4 JÄMFÖRBARHET	52
6.2.2.5 VÄSENTLIGHET	52
7. SLUTSATS.....	54
7.1 ÅTERSPEGLAS KAPITALMARKNADSPERSPEKTIVET?	54
7.2 GENERALISERBARHET	57
7.3 FORTSATT FORSKNING.....	57
KÄLLFÖRTECKNING.....	59
LITTERATUR OCH ARTIKLAR.....	59
ELEKTRONISKA KÄLLOR.....	61
LAGAR OCH NORMER	62

Förkortningslista

AAA	The American Accounting Association En amerikansk organisation för redovisningsforskare.
AICPA	American Institute of Certified Public Accountants Den amerikanska revisorskåren
ASOBAT	“A Basic Statement of Accounting Theory” En rapport från AAA som publicerades 1966.
EU	Europeiska Unionen
FASB	Financial Accounting Standards Board Den amerikanska normgivaren på redovisningsområdet.
IAS	International Accounting Standards Redovisningsstandarder som har givits ut av IASC.
IASB	International Accounting Standards Board Den internationella normgivaren på redovisningsområdet.
IASC	International Accounting Standards Committee Föregångare till IASB.
IFRS	International Financial Reporting Standards Redovisningsstandarder som ges ut av IASB.
RR	Redovisningsrådet
SEC	Securities and Exchange Commission Statlig övervakningsmyndighet av de amerikanska börserna.
SIC	Standing Interpretations Committee Tidigare namn på IASB:s tolkningskommitté som gav ut tolkningar av IAS/IFRS. Nuvarande namn på tolkningskommittén är International Financial Reporting Interpretations Committee (IFRIC).
ÅRL	Årsredovisningslagen

1. Inledning

I inledningen presenteras bakgrunden till studien för att introducera ämnet för läsaren. Vi redogör för problemområdet, syftet, avgränsningar, definitioner samt studiens fortsatta disposition för att underlätta fortsatt läsning.

1.1 Problembakgrund

”Analytiker är bekymrade. Finansinspektionen är bekymrad. Till och med regeringen är bekymrad och tillsätter utredare. Revisorerna är väl också bekymrade även om det inte syns så mycket i tidningar och TV.” anser Hans Edenhammar i *Balans* 2002:8-9. De senaste årens redovisningsskandaler har väckt stort intresse. I syfte att vilseleda företagets intressenter utnyttjar ledningen den flexibilitet som lag och standarder ger. Standarder som har upprättats enligt amerikansk normgivning är mycket detaljerade. Detta är inte bra på så sätt att standarden inte täcker alla transaktioner och det medför att upprättarna av de finansiella rapporterna inte får vägledning hur vissa transaktioner ska redovisas, vilket kan skapa kryphål. Det måste finnas ett tolkningsutrymme för hur olika redovisningsproblem kan lösas, normeringen är då principstyrd istället för regelstyrd. Denna normering har den internationella normgivaren *International Accounting Standards Board* (IASB), men även detta system har sina nackdelar. ”Ett problem är emellertid som sagt att föreställningsramen i betydande fall inkluderar olika uppsättningar redovisningsprinciper, en situation som leder till att olika lösningar kan argumenteras med utgångspunkt tagen i samma föreställningsram.”¹ Ibland är det också som så att enskilda standarder baseras på andra principer än de som finns i föreställningsramen. Det råder således ett teoretiskt kaos inom externredovisningen.²

”Det är knappast någon överdrift att hävda att själva grunden för kapitalmarknaden har skakats om och skapat tvivel om trovärdigheten i de siffror och upplysningar som rapporteras till kapitalmarknaden.”³ Behovet av det informationssystem som kapitalmarknaden har började växa fram på 1600-talet då

---

¹ Falkman, Pär, ”Redovisningens teoretiska kaos” (2004).

² *Ibid.*

³ Winkvist, Mikael, ”Redovisningsutvecklingen i USA” (2002).

företagens ägarskaror började tillta.⁴ Ägarna behövde få information om hur ledningen hade förvaltat deras kapital.⁵ Idag behöver användarna redovisningsinformationen för att kunna göra prognoser. Detta sätt (kapitalmarknadsperspektivet) att se på redovisningsinformationen kom i en rapport (Trueblood-rapporten) som publicerades av *American Institute of Certified Public Accountants* (AICPA) 1973. I Trueblood-rapporten diskuteras problemet med att få fram ett bra mått av kassagenerering på kort sikt eftersom det är detta som är av intresse för investeraren. I en undersökning 1974 visade det sig att endast 35 % ansåg att USA:s normgivningsorgan *Financial Accounting Standards Board* (FASB) skulle bygga sitt arbete på rapportens slutsats om informationsanvändning. Synsättet i Trueblood-rapporten låg således inte i tiden. Trots detta byggde FASB sin rapport 1976, innehållande föreställningsramen, på slutsatserna i Trueblood-rapporten. FASB:s rapport har därefter justerats och utvecklats.⁶ Detta kan ha medfört att FASB:s synsätt idag inte är detsamma som kapitalmarknadsperspektivet (se definitionen i avsnitt 1.4).

Utvecklandet av detta kapitalmarknadsperspektiv har skett i de länder som har en utvecklad kapitalmarknad⁷. De normer som sätts i dessa länder sägs vara utformade i enlighet med synsättet. Anledningen till att länder säger sig vilja utforma sin redovisning på detta sätt är att genom att ge investerare den information de behöver för att göra bedömningar om framtiden minskar företagens kapitalkostnader. Investerare vill förstås ha ersättning för sitt utlånade kapital och storleken på ersättningen beror delvis på den risk som man utsätts för. Således finns ett negativt samband mellan information till investerarna och den riskpremie de kräver.⁸ Genom att investerare får tillgång till relevant information kan de fatta välgrundade ekonomiska beslut och det bredare sociala målet av effektiv resursallokering i samhället uppnås⁹.

1.2 Problemformulering

Mycket har hänt sedan 70-talet då Trueblood-rapporten publicerades, inte minst vad gäller näringslivet och ekonomin. Normgivare är under ett ständigt politiskt tryck och de slutgiltiga standarderna är ofta baserade på kompromisser mellan olika intresseorganisationer. Både FASB och IASB säger sig ha ett

---

⁴ Artsberg, Kristina, *Redovisningsteori –policy och –praxis* (2003), s. 63f.

⁵ Damant, David, *Accounting standards – a new era* (2003), s. 10.

⁶ Artsberg, Kristina, *Normbildning och redovisningsförändring. Värderingar vid val av mätprinciper inom svensk redovisning* (1992), s. 55f.

⁷ Damant, David, *Accounting standards – a new era* (2003), s. 12.

⁸ *a.a.*, s. 11f.

⁹ AICPA, *Objectives of financial statements* (1973), s. 14.

kapitalmarknadsperspektiv. De kvalitativa egenskaperna i föreställningsramen ska ligga till grund för normgivaren då denne utvecklar nya eller reviderar gamla redovisningsnormer¹⁰. De kvalitativa egenskaperna är väldigt övergripande och motsägelsefulla varför upprättarna med stöd i föreställningsramen har kunnat motivera användandet av olika principer. Trueblood-rapporten publicerades 1973 och FASB byggde sitt arbete på slutsatserna i rapporten 1976¹¹, och IASB har haft FASB:s föreställningsram som utgångspunkt¹² då de utvecklade sin föreställningsram 1989¹³. Dessa steg och denna tidsaspekt kan ha möjliggjort för olika intressenter att påverka utvecklingen av IASB:s kvalitativa egenskaper. Man kan därför ifrågasätta om IASB:s föreställningsram är i överensstämmelse med slutsatserna i Trueblood-rapporten. Dessutom pågår ett projektarbete¹⁴ som ska leda till en revidering av föreställningsramen¹⁵ och detta styrker vårt resonemang att det finns en risk för att överensstämmelsen inte är så stor. Mot bakgrund av resonemanget ovan anser vi det intressant att undersöka om IASB:s kvalitativa egenskaper är bra utgångspunkter utifrån kapitalmarknadsperspektivet (se definitionen i avsnitt 1.4).

Detta kan tyckas vara en rundgång eftersom det var med kapitalmarknadsperspektivet som ett behov av att specificera kvalitativa kriterier på redovisningsinformationen uppstod¹⁶. Vi ifrågasätter hur mycket av de grundläggande principiella teorierna som slagit igenom i IASB:s kvalitativa egenskaper så som de ser ut idag.

1.3 Syfte

Syftet med denna studie är att utvärdera redovisningens kvalitativa egenskaper utifrån kapitalmarknadsperspektivet (se definitionen i avsnitt 1.4).

---

¹⁰ Europeiska gemenskapernas kommission, *Kommentarer till vissa artiklar i Europaparlamentets och rådets förordning* (EG) nr. 1606/2002 (2003), s. 6.

¹¹ Artsberg, Kristina, *Normbildning och redovisningsförändring. Värderingar vid val av mätprinciper inom svensk redovisning* (1992), s. 13.

¹² Artsberg, Kristina, *Redovisningsteori –policy och –praxis* (2003), s. 166.

¹³ Europeiska gemenskapernas kommission, *Kommentarer till vissa artiklar i Europaparlamentets och rådets förordning* (EG) nr. 1606/2002 (2003), bilaga.

¹⁴ Detta projektarbete har vi inte kunnat ta del av då det inte har publicerats.

¹⁵ IASB, *Project Timetable*.

¹⁶ Artsberg, Kristina, *Redovisningsteori –policy och –praxis* (2003), s. 76.

1.4 Definition

I denna studie använder vi begreppet *kapitalmarknadsperspektivet* då vi syftar på de teorier som presenteras i kapitel fyra. När vi använder begreppet *kvalitativa egenskaper* syftar vi även på föreställningsramens grundläggande antaganden vilka är bokföringsmässiga grunder och fortlevnadspostulatet.

1.5 Avgränsningar

Vi avgränsar vår studie till att enbart studera IASB:s kvalitativa egenskaper. Vi tar en teoretisk utgångspunkt varför konkreta behov från aktieinvestorer inte undersöks. Studiens syfte avgränsas ytterligare genom att begränsa innebörden av kapitalmarknadssynsättet till att endast inbegripa de teorier som presenteras i kapitel tre.

1.6 Disposition

Kapitel 1: Inledning

I inledningen presenteras bakgrunden till uppsatsen för att introducera ämnet för läsaren. Vi redogör för problemområdet, syftet, avgränsningar, definitioner samt uppsatsens fortsatta disposition för att underlätta fortsatt läsning.

Kapitel 2: Metod

I metodkapitlet presenterar vi studiens tillvägagångssätt, vårt metodval och hur vi samlat in och analyserat sekundär- och primärdata. Vi avslutar kapitlet med en diskussion kring källkritik.

Kapitel 3: IASB: kvalitativa egenskaper

Kapitlets huvudsyfte är att presentera de kvalitativa egenskaperna som återfinns i IASB:s föreställningsram för utformning av finansiella rapporter. Vi redogör även för en del av redovisningsprinciperna.

Kapitel 4: Kapitalmarknadsperspektivet

Med detta kapitel vill vi framföra de teorier om redovisning som ställs utifrån ett kapitalmarknadsperspektiv. Framställningen tar sin utgångspunkt i Trueblood-rapporten och dess bakgrund. Vi redogör även för en del andra teorier rörande kapitalmarknadsperspektivet.

Kapitel 5: IAS 18 – Revenue Recognition

Syftet med detta kapitel är att ge en deskriptiv bild av IAS 18. Kapitlet tar sin utgångspunkt i standardens syfte och därefter följer en beskrivning av IAS 18 genom att presentera standardens olika delar.

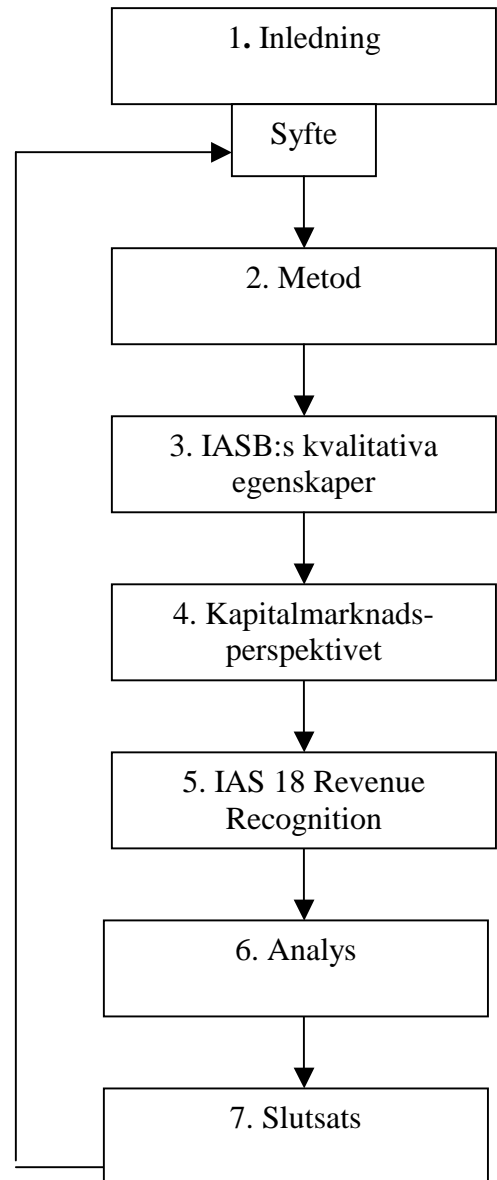
Kapitel 6: Analys

För att komma fram till om de kvalitativa egenskaperna är utformade i enlighet med ett kapitalmarknadsperspektiv har kapitlet två analysdelar. I första delen analyseras de kvalitativa egenskapernas uttryck i standarden. Detta för att vi i andra delen av analysen ska ha en djupare förståelse för de kvalitativa egenskaperna då vi analyserar dessa utifrån ett kapitalmarknadsperspektiv.

Kapitel 7: Slutsats

I kapitlet presenterar vi våra slutsatser som grundas på materialet i studien. Vi svarar på vår forskningsfråga och lyfter fram de främsta skillnaderna mellan kapitalmarknadsperspektivet och de kvalitativa egenskaperna. Avslutningsvis redogör vi för slutsatsens generaliserbarhet samt lämnar förslag till fortsatt forskning.

Figur 1: Uppsatsens disposition

Egenutvecklad figur.

2. Metod

I metodkapitlet presenterar vi studiens tillvägagångssätt, vårt metodval och hur vi samlat in och analyserat sekundär- och primärdata. Vi avslutar kapitlet med en diskussion kring källkritik.

2.1 Val av undersökningsområde

Initieringen till vår magisteruppsats kom under en föreläsning i redovisning som gavs av Kristina Artsberg på Ekonomihögskolan vid Lunds Universitet. Kristina påpekade att intäktsredovisningen idag utgjorde ett område med många frågetecken och att det således var ett intressant uppsatsämne. När det var dags att påbörja uppsatsen valde vi tre att arbeta tillsammans eftersom vi kände varandra sedan tidigare, och har ett gemensamt intresse för redovisningsfrågor.

För att få en djupare förståelse för området och för att möjliggöra problematiseringen började vi med att leta i tidskriftsdatabaser och bibliotekskataloger efter litteratur om intäktsredovisning. I detta skede var sökningarna mycket breda. Då vi hittade mycket material blev det uppenbart för oss att detta var ett aktuellt ämne inom redovisningsvärlden. Vi satte oss in i vad vi hittat på var sitt håll för att sedan träffas och diskutera olika infallsvinklar. Det var uppenbart att normgivare och användare ansåg att redovisningen idag inte sker på ett tillfredställande sätt.

Det var dock inte klart vari bristerna i dagens reglering av intäktsredovisningen låg. Vi fann många diskussioner inom ämnet. Vissa menade att det var standarden det var fel på andra menade att det hela var en etisk fråga. På grund av vårt intresse för redovisningsfrågor beslöt vi oss för att inrikta oss på standarden till att börja med. Vårt val av att gå ett steg längre och istället studera föreställningsramen kom av två anledningar. För det första kan man inte ifrågasätta en standard utan att ifrågasätta dess underliggande principer¹⁷ och för det andra ska IASB:s föreställningsram för utformning av finansiella rapporter revideras¹⁸. Detta innebär förstås att IASB själv ifrågasätter föreställningsramen. Eftersom vår studie genomförs ex ante blir den inte påverkad av IASB:s diskussioner. Detta medför

---

¹⁷ Damant, David, "Accounting standards – a new era" (2003).

¹⁸ IASB, "Liabilities and Revenue Recognition" (2003).

att våra resultat blir mer objektiva och att de kan jämföras med den reviderade ramen på ett mer neutralt sätt.

2.2 Tillvägagångssätt

Kapitalmarknaden är essentiell för dagens företag. Många svenska och europeiska företag vill komma in på USA:s eftertraktade börsmarknad. Kapitalägarna har fått större makt och det är deras behov dagens redovisning ska tillgodose. Det är därför naturligt att vi utgår ifrån kapitalmarknadsperspektivet. Trueblood-rapporten¹⁹ och rapporten A Statement of Basic Accounting Theory som *The American Accounting Association* (AAA) har givit ut utgör stommen i vad vi kallar kapitalmarknadsperspektivet i denna studie. Denna har dock kompletterats och förstärkts genom nyare publikationer. Dessa kommer från författare som förespråkar ett kapitalmarknadsperspektiv inom redovisningen och som delar rapporternas syn gällande de grundläggande utgångspunkterna.

Vi har valt att utföra en dokument- och litteraturstudie. Studien hade också kunnat genomföras genom en enkätundersökning riktad till t.ex. aktieanalytiker. Vi hade på detta sätt kunnat få insikt i vilken information dessa behöver för att bedöma olika investeringar. Vi valde bort detta alternativ eftersom vi ämnade att lägga oss på ett teoretiskt plan.

Valet av en kvalitativ metod kändes helt naturligt för denna studie. Till skillnad mot vad många oinvidiga inom redovisningen tror så är ämnet inte svart eller vitt. Frågeställningarna är ofta abstrakta och kan ses från många olika synvinklar, det finns inga naturlagar som inom matematiken som bestämmer vad som är rätt eller fel. Begränsningen i denna kvalitativa studie utgörs förstås till en del av oss författare. Den uppnådda kunskapsproduktionen beror på vår förmåga att vara objektiva, samla in tillräcklig och relevant information samt våra analytiska förmågor²⁰. Allt detta har vi förstås gjort till vidden av vår kapacitet. Läsning är dock en process där tre faktorer samverkar: författaren, texten och läsaren²¹. En risk vid textanalys är att man skapar s.k. inferenser d.v.s. erfarenhetspräglade slutsatser utifrån den aktuella texten. Dessa skapas med hjälp av våra referensramar.²² För att minska risken för att våra personliga tolkningar ska få sig uttryck i studien, och därmed höja studiens validitet, har vi använt oss utav förarbeten och

---

¹⁹ Rapportens officiella namn är "Objectives of Financial Statements".

²⁰ Andersen, Ib, *Den uppenbara verkligheten* (1998), s. 17.

²¹ Säfström & Östman, *Textanalys* (1999), s.204.

²² *a.a.*, s. 209.

tolkningar gjorda av *Standing Interpretations Committee* (SIC) vid tolkning av egenskaperna och standarden.

Det material vi har ansett vara relevant har både behandlats iterativt via e-mail och vid gemensamma bearbetningar. Detta arbetssätt har möjliggjort att vi har fått ett större utlopp för den egna kreativiteten samtidigt som vi kritiskt har kunnat granska den producerade texten.

2.3 Analysverktyg

Vår studie är en studie *i* redovisning och vi använder oss således av en inomvetenskaplig begreppsapparat. Studiens syfte är deskriptivt, vår ambition är att beskriva verkligheten. För att åstadkomma detta använder vi oss av olika analysverktyg. Som tidigare nämnts utgår vi ifrån ett kapitalmarknadsperspektiv vad gäller redovisningens syfte och intressenter.

EG-direktivets redovisningsprinciper som återfinns i fjärde direktivet²³ ger hänvisning till hur de kvalitativa egenskaperna ska tolkas och appliceras²⁴. Det är också på detta sätt som vi använder oss utav redovisningsprinciperna i vår studie.

För att ge oss en förståelse för hur normgivare har tolkat och applicerat egenskaperna vid utformandet av standarder använder vi IAS 18 Revenue Recognition. Genom att se på vilka grunder denna standard är uppbyggd efter vill vi möjliggöra för en utvärdering av egenskaperna utifrån ett kapitalmarknadsperspektiv.

2.4 Analysprocessen och studiens intressenter

Analysen har skett i två steg. Första steget bestod av att bestämma vilka principer och egenskaper som gör sig gällande i IAS 18. Vi granskar också på vilket sätt de använts. I det andra steget av analysen utvärderas de kvalitativa egenskaperna utifrån ett kapitalmarknadsperspektiv. Vad vi vill åstadkomma är en insikt i huruvida man i utvecklandet och appliceringen av de kvalitativa egenskaperna fram till idag tagit hänsyn till det som påstås vara redovisningens syfte, att ge information till investerare.

---

²³ Rådets fjärde direktiv.

²⁴ Artsberg, Kristina, *Redovisningsteori – policy och –praxis* (2003), s. 165.

Vi anser därför att resultatet av denna studie kan vara av intresse för hela redovisningssamhället, inte minst den enskilde investeraren.

2.5 Källkritik

Källkritik innebär att författarna ska granska den information och data som de samlat in för att sedan rensa bort det som anses vara mindre trovärdigt. Utifrån vårt metodval samt de data vi valt, är det av betydelse att kritiskt granska detta. Denna granskning kan underlättas genom att man använder de fyra källkritiska kriterierna, vilka är samtidskrav, tendenskritik, beroendekritik och äkthet. Vid en vetenskaplig studie är det även viktigt att validiteten och reliabiliteten är god under hela arbetets gång för att det ska finnas något vetenskapligt värde i uppsatsen.²⁵

Samtidskravet går ut på att endast använda aktuella källor, vilket vi också har strävat efter under hela arbetsprocessen. Våra primära källor uppfyller detta kriteriet då redovisningsprinciperna återfinns i fjärde EG-direktivet, standarden och IASB:s föreställningsram är de senast publicerade. Sekundära källor uppfyller samtidskravet då de är aktuella.

Tendenskritik innebär att man måste ha i åtanke att källan kan ha ett underliggande intresse i frågan. Denna kritik gäller inte lagar eftersom de är objektiva. Vi är medvetna om att framför allt artikelförfattare inte är helt objektiva då de har ett visst egenintresse inom området. För att i möjligaste mån kompensera detta har vi använt flera olika källor inom samma område. Egenskaperna, förarbetena och standarden kan likställas med lagar och anses därför vara objektiva.

Beroendekritik går ut på att forskaren ska kontrollera om exempelvis två källor använder sig av samma underliggande källa. Om man arbetar och tänker enligt detta sätt, blir det lättare att bedöma källorna. Källorna i studien har alla utgått från redovisningens syfte, det är också därför de är relevanta för vår studie. Det gemensamma för våra källor är att de alla utgår ifrån ett kapitalmarknads-perspektiv. Vid tillämpningen av andra perspektiv hade analysen sett annorlunda ut.

Äkthet innebär att källan är vad den utger sig för att vara. Detta gäller framför allt

---

²⁵ Wiedersheim-Paul, Finn & Eriksson, Lars Torsten, *Att utreda, forska och rapportera* (2001), s. 150f.

information på hemsidor. Vi har endast använt oss av information på hemsidor som vi har ansett vara tillförlitliga, genom att vi där kunnat identifiera utgivaren.

Validitet menas att systematiska mätfel inte får förekomma, d.v.s. att det som ska mätas blir mätt. Det är därför centralt att man använder sig utav relevanta källor. Då vi analyserar de kvalitativa egenskaperna utifrån överensstämmelsen med de kapitalmarknadsorienterade teorierna har vi främst använt oss av de kvalitativa egenskaperna så som de har framställts av EG-kommissionen. Kapitalmarknads-teorierna är främst hämtade från Trueblood-rapporten. Dessa källor är ursprungskällor och ökar därför studiens validitet. Materialet är alltså hämtat från tillförlitliga källor och är relevant för analysen.

Reliabilitet innebär frånvaron av slumpmässiga mätfel, d.v.s. själva mätningen ska inte påverkas av vem som gör den eller under vilka omständigheter den sker. En god reliabilitet är en förutsättning för att få validitet i undersökningen.²⁶ Då materialet vi använder oss av är färdigtryckt kan vi inte påverka författarna vilket är till fördel för reliabiliteten. För att få god reliabilitet krävs det dessutom att vi är opartiska då vi analyserar materialet. Det krävs också att vi tolkar detta material på rätt sätt. För att minska risken för feltolkningar har vi förutom teoriböcker också använt oss utav förarbeten vid tolkning av egenskaperna och redovisningsprinciperna. För att tolka IAS 18 rätt, då vi har studerat hur de kvalitativa egenskaperna tar sig uttryck i standarden, har vi använt oss utav SIC-tolkningar.

Då man studerar utländsk litteratur finns det alltid en risk för misstolkningar. För att förstå de engelska texternas verkliga innebörd har vi använt oss av ett redovisningslexikon på engelska²⁷ samt FAR:s engelsk/svenska ordbok.

---

²⁶ Wiedersheim-Paul, Finn & Eriksson, Lars Torsten, *Att utreda, forska och rapportera* (2001), s. 152.

²⁷ Siegel, Joel G, *Dictionary of Accounting Terms* (2000).

3. IASB:s kvalitativa egenskaper

Kapitlets huvudsyfte är att presentera de kvalitativa egenskaperna som återfinns i IASB:s föreställningsram för utformning av finansiella rapporter. Vi redogör även för en del av redovisningsprinciperna då dessa ger hänvisning till hur de kvalitativa egenskaperna ska tolkas och appliceras. För att skapa en bättre förståelse för egenskaperna redogör vi även för syftet med föreställningsramen.

IASB är en privat organisation, vars målsättning är att tillsammans med nationella normbildare världen över skapa och förbättra redovisningsnormer som accepteras globalt. IASB ger ut redovisningsnormer, IAS/IFRS, som förväntas bli internationellt godkända.²⁸

IASB:s föreställningsram fastställdes 1989²⁹ och de har haft sin utgångspunkt i FASB:s föreställningsram.³⁰ Eftersom EU:s medlemsländer ska anta IAS-förordningen blir föreställningsramen högst aktuell, inte minst för koncernredovisningen. Dessutom har RR översatt och tillämpar IASB:s föreställningsram och på så sätt är den indirekt aktuell redan idag.³¹

3.1 Föreställningsramens syfte

Det finns ett antal olika syften med föreställningsramen men dess primära syfte är att "...underlätta konsekvent och logisk utformning av IAS-standarderna."³². Den ska således fungera som ett hjälpmedel när normgivaren utvecklar nya eller reviderar gamla redovisningsnormer. Ett annat syfte är att vägleda upprättarna av de finansiella rapporterna vid tillämpningen av IAS och att hantera frågor som ännu inte behandlats i någon IAS. Vid sådana tillfällen föreskriver IAS att företagsledningen använder sitt omdöme för att utveckla och tillämpa redovisningsprinciper som resulterar i att informationen blir relevant och tillförlitlig. Vid

---

²⁸ Nilsson, Stellan, *Redovisningens normer och normbildare* (2002), s. 88.

²⁹ Föreställningsramen fastställdes av IASC som var föregångare till IASB. Efter en omorganisation 2001 fastställdes den även av IASB.

³⁰ Europeiska gemenskapernas kommission, *Kommentarer till vissa artiklar i Europaparlamentets och rådets förordning* (EG) nr. 1606/2002 (2003), bilaga.

³¹ Artsberg, Kristina, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2003), s. 166.

³² Europeiska gemenskapernas kommission, *Kommentarer till vissa artiklar i Europaparlamentets och rådets förordning* (EG) nr. 1606/2002 (2003), s. 6.

sådana bedömningar ska företagsledningen enligt IAS bl.a. beakta de definitioner, kriterier för medtagande i redovisningen och värderingsmodeller som anges i föreställningsramen. Ytterligare ett syfte är att föreställningsramen ska vägleda revisorerna då de ska granska om de finansiella rapporterna är upprättade i enlighet med IAS/IFRS. Användarna av de finansiella rapporterna har också nytta av föreställningsramen på så sätt att den fungerar som vägledning då de ska tolka information som finns i den.³³

3.2 Grundläggande antaganden

Föreställningsramen utgår från två grundläggande antaganden, vilka är att redovisningen ska ske på bokföringsmässiga grunder och fortlevnadspostulatet.

3.2.1 Bokföringsmässiga grunder

Bokföringsmässiga grunder innebär att bokföringen av en transaktion eller en händelse ska ske när den inträffar men ska redovisas i de finansiella rapporterna för den period till vilken den hänförs. Vid bokföringen av en transaktion ska hänsyn tas till både intäkter och kostnader som uppstår till följd av transaktionen. Detta innebär att intäkter och kostnader måste matchas.³⁴

Matchningsprincipen innebär att intäkter och kostnader som hör ihop ska redovisas i samma period. Det är orsak och verkan som är centralt i matchningsprincipen³⁵ och går ut på att man ska bedöma vilka resurser som förbrukats för att skapa periodens intäkter³⁶. Det är verksamhetens intäkter man utgår från för att fastställa vilka kostnader man haft för att erhålla dessa³⁷. Vid tillämpning av principen är det intäkter till löpande priser och kostnader till sina historiska värden som utgör basen för matchningen³⁸.

Principen innebär att nedlagda utgifter som ger upphov till intäkter i framtiden ska kostnadsföras den period som intäkten realiserar och redovisas.

---

³³ Europeiska gemenskapernas kommission, *Kommentarer till vissa artiklar i Europaparlamentets och rådets förordning* (EG) nr. 1606/2002 (2003), s. 6.

³⁴ Artsberg, Kristina, *Redovisningsteori –policy och –praxis* (2003), s. 168.

³⁵ Proposition 95/96:10 del 2, artikel 8.3 (Andra grundläggande principer för redovisningen).

³⁶ Smith, Dag, *Redovisningens språk* (2000), s. 86.

³⁷ Paton, W, A & Littleton, A, C, *An introduction to corporate ACCOUNTING STANDARDS* (1960), s. 69.

³⁸ Westermark, Christer, "Intäktsredovisning – matchningsprincipens startpunkt" (1993).

De utgifter som inte har genererat en intäkt ska redovisas i balansräkningen, och kostnadsföras då intäkten genereras. Detta medför tidsmatchning, d.v.s. att förmögenhetsförändring redovisas rätt över tiden i resultatet.³⁹ Framtida utgifter, t.ex. garantiåtaganden och avgångsvederlag som är hänförlig till periodens intäkt ska för att uppnå matchning redovisas den period som intäkten uppstår. Den framtida utgiften anteciperas och redovisas som kostnad och avsättning⁴⁰. Idealet är att samtliga utgifter som ger upphov till en intäkt ska kunna allokteras till intäkten, men då kopplingen mellan utgift och intäkt kan vara svår att upptäcka medför detta en brist vid matchningen⁴¹.

3.2.2 Fortlevnadspostulatet

Fortlevnadspostulatet innebär att företaget förutsätts driva en fortlöpande verksamhet under överskådlig tid.⁴² Begreppet överskådlig tid kan förklaras med livslängden på företagets tillgångar och/eller längden på de kontrakt som företaget ingått⁴³.

Eftersom verksamheten antas fortlöpa under överskådlig tid genereras behovet av att periodisera verksamhetens inkomster och utgifter. Detta betyder att man redovisar intäkter och kostnader till den period de hänförs till⁴⁴ och det är endast väsentliga (se avsnitt 3.3.5) poster som ska periodiseras. Då det är svårt att koppla inkomster och utgifter från tidigare och kommande perioder till innevarande redovisningsperiod kan detta medföra problem vid periodiseringen.⁴⁵

Företagets periodiserade inkomster och utgifter genererar företagets intäkter och kostnader. IASB:s definition för intäkter och kostnader är styrda av balansräkningsposterna, tillgångar och skulder. Definitionen för en intäkt är en ökning av det ekonomiska värdet under en redovisningsperiod orsakat av inbetalningar eller ökning av tillgångars värde, eller minskning av skulders värde vilket medför att eget kapital ökar. Definitionen för en kostnad är en minskning av det ekonomiska värdet under en redovisningsperiod orsakat av utbetalningar eller minskning av tillgångars värde, eller ökning av skulder vilket medför att eget

---

³⁹ Falkman, Pär, *Redovisningens reglering* (2001), s. 21.

⁴⁰ Smith, Dag, *Redovisningens språk* (2000), s. 87.

⁴¹ Paton, W, A & Littleton, A, *CI, An introduction to corporate ACCOUNTING STANDARDS* (1960), s. 71.

⁴² Regeringens proposition 95/96:10 del 2, artikel 8.3 (Andra grundläggande principer för redovisningen).

⁴³ Smith, Dag, *Redovisningens språk* (2000), s. 81.

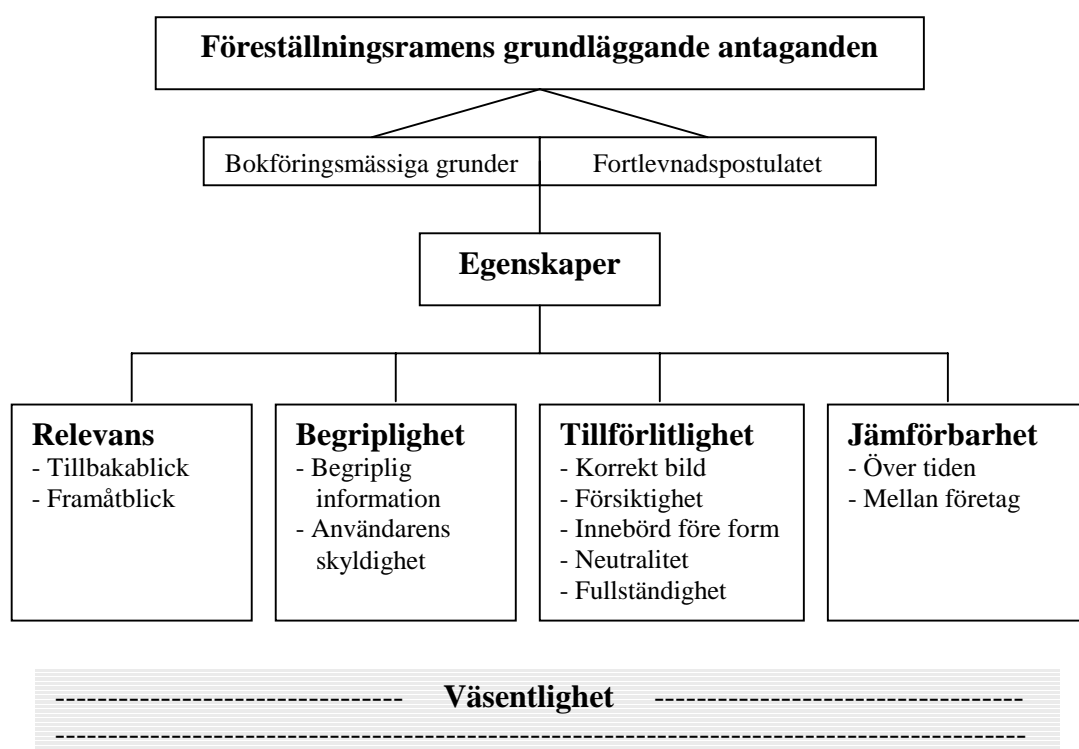
⁴⁴ Falkman, Pär, *Redovisningens reglering* (2001), s. 17f.

⁴⁵ *Ibid.*

kapital minskar. Den förändring av eget kapital som beror på ägartillskott eller ägaröverföring definieras inte som intäkt eller kostnad.⁴⁶

Fortlevnadspostulatet har använts för att motivera värdering utifrån den historiska kostnaden och förklaras med att tillgångens nyttjandevärde, diskonterade förväntade framtida överskott från tillgången, förväntas vara större än den historiska kostnaden. I annat fall hade investeringen inte förväntats vara lönsam. Den historiska kostnaden förväntas understiga nyttjandevärdet och leder till en försiktig värdering.⁴⁷

Figur 2: Grundläggande antagande och kvalitativa egenskaper

Källa: Artsberg, Kristina, (2003). Smith, Dag, (2000). Egen bearbetning.

3.3 De kvalitativa egenskaperna

Informationen i de finansiella rapporterna är användbar för olika användare som kan ha skilda önskemål när det gäller utformningen av företagets externa

⁴⁶ Artsberg, Kristina, *Redovisningsteori –policy och –praxis* (2003), s. 340.

⁴⁷ Smith, Dag, *Redovisningens språk* (2000), s. 83.

information. Det är inte möjligt att ta hänsyn till alla önskemål och därför är det nödvändigt att väga olika intressen mot varandra vid utformningen av redovisningsregler. Det gemensamma kravet är att företagens redovisning ska vara användbar som besluts- och kontrollunderlag. För att uppnå detta ställs ett antal kvalitativa krav på redovisningen⁴⁸, de s.k. kvalitativa egenskaperna. De fyra primära egenskaperna är relevans, begriplighet, tillförlitlighet och jämförbarhet. Det finns även sekundära egenskaper som förklarar innehållet i de primära. En översikt av egenskaperna framgår av figur 2.

3.3.1 Relevans

Huvudkriteriet är att informationen ska vara relevant, vilket här betyder att informationen ska vara användbar som beslutsunderlag. Information ska kunna användas vid både framtida prognoser och vid kontroll och uppföljning. Redovisningsdata används som underlag vid t.ex. de prognoser som investerarna gör som sedan ligger till grund för deras köp- och säljbeslut. Redovisningsdata används även för kontroll av riktigheten i tidigare prognoser. Denna kontroll kan i sin tur påverka efterföljande prognoser och därmed investerarnas beslut.⁴⁹ Historisk information är relevant även om den inte är uttalad i en prognos eftersom det då är upp till läsaren att göra egna bedömningar. De flesta finansanalytiker föredrar rådata just för att de själva ska kunna göra sina framtidsbedömningar.⁵⁰

Tidpunkten för avlämnandet av informationen har också betydelse för dess relevans. Informationen måste vara tillgänglig då användarna har behov av den annars är den inte relevant.⁵¹

3.3.2 Begriplighet

Informationen som lämnas i de finansiella rapporterna ska vara så begriplig att mottagaren förstår innebörden i den lämnade informationen. IASB nämner inget i föreställningsramen om vad upprättaren ska göra för att informationen ska bli begriplig.⁵² Däremot nämner de att användaren är skyldig att införskaffa den kunskap som krävs för att kunna förstå en finansiell rapport samt att användaren

---

⁴⁸ Regeringens proposition 1995/96:10 del 1, artikel 5 (Årsredovisningen funktion och innehåll, redovisningens syfte).

⁴⁹ Smith, Dag, *Redovisningens språk* (2000), s.24ff.

⁵⁰ Artsberg, Kristina, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2003), s. 168.

⁵¹ Falkman, Pär, *Externredovisningens grunder* (2001), s. 231.

⁵² Artsberg, Kristina, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2003), s. 169.

ska studera informationen med rimlig noggrannhet. Den kunskap som krävs är t.ex. kunskap om affärsverksamhet, ekonomi och redovisning. De upplyser även om att information som är för komplex för vissa användare inte får utelämnas av den anledningen.⁵³ De som saknar nödvändig kunskap tillhör inte redovisningens primära målgrupp. Genom kunskapskraven som ställs på redovisningsanvändarna utesluts många kategorier av användare.⁵⁴

3.3.3 Tillförlitlighet

Informationen måste vara tillförlitlig om användaren ska ha nytta av den. Tillförlitlig information innehåller inte några väsentliga felaktigheter eller är vinklad på något sätt. IASB redogör för en del egenskaper som förklarar vad de avser med tillförlitlig information. Egenskaperna är korrekt bild, försiktighet, innebörd före form, neutralitet och fullständighet.⁵⁵

3.3.3.1 Korrekt bild

Egenskapen korrekt bild fångas upp av begreppet validitet, d.v.s. om man mäter det som avses att mätas.⁵⁶ Redovisningen ska således avspegla verkligheten⁵⁷. Det finns alltid en viss risk för att den finansiella informationen inte ger en helt korrekt bild av det som görs gällande att den visar. Detta beror ofta på att det finns svårigheter med att mäta det som ska mätas.⁵⁸

3.3.3.2 Försiktighet

IASB har valt att ta med egenskapen försiktighet i föreställningsramen trots att det finns de som menar att principen förvränger informationen och att den står i konflikt med egenskapen korrekt bild. IASB menar att principen är viktig på grund av den osäkerhet som finns i redovisningsmätning.⁵⁹ Den osäkerhet som är förknippad med många händelser och omständigheter är t.ex. möjligheten att få betalt för osäkra fordringar och sannolik ekonomisk livslängd för anläggningstillgångar. Sådan osäkerhet hanteras bl.a. genom att försiktighetsprincipen tillämpas när de finansiella rapporterna upprättas. Försiktighetsprincipen innebär att tillgångar och intäkter inte får överskattas och skulder och kostnader inte

---

⁵³ Europeiska gemenskapernas kommission, *Kommentarer till vissa artiklar i Europaparlamentets och rådets förordning* (EG) nr. 1606/2002 (2003), bilaga.

⁵⁴ Falkman, Pär, *Externredovisningens grunder* (2001), s. 233.

⁵⁵ Europeiska gemenskapernas kommission, *Kommentarer till vissa artiklar i Europaparlamentets och rådets förordning* (EG) nr. 1606/2002 (2003), bilaga.

⁵⁶ Artsberg, Kristina, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2003), s. 170f.

⁵⁷ Smith, Dag, *Redovisningens språk* (2000), s.27.

⁵⁸ Europeiska gemenskapernas kommission, *Kommentarer till vissa artiklar i Europaparlamentets och rådets förordning* (EG) nr. 1606/2002 (2003), bilaga.

⁵⁹ Artsberg, Kristina, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2003), s. 172.

underskattas.⁶⁰ Enligt IASB ställs ett högre krav på detta än en felskattning i motsatt riktning⁶¹. Dock tillåts inte avsiktliga underskattningar och över-skattningar. Om det hade tillåtits skulle de finansiella rapporterna inte vara neutrala och således inte heller tillförlitliga.⁶²

Försiktighetsprincipen har fått ge vika för matchningsprincipen, då en korrekt matchning ofta medför en konflikt mellan dessa två principer. Detta eftersom försiktighetsprincipen förespråkar att kostnadsföra istället för att aktivera en utgift⁶³. Dock ska värderingen göras med rimlig försiktighet⁶⁴. Det som påverkat denna principens ställning är borgenärsintresset och kopplingen mellan redovisning och beskattning. Aktieägarna har fått en starkare roll och för dem är det inte lika viktigt med försiktig värdering vilket har medfört att försiktighetsprincipens roll har minskat⁶⁵.

Värdering utifrån försiktighetsprincipen innebär att orealiserade vinster inte ska redovisas medan orealiserade förluster ska redovisas, d.v.s. vinst får inte anteciperas medan förlust ska anteciperas⁶⁶.

3.3.3.3 Innebörd före form

Informationen som lämnas i de finansiella rapporterna måste på ett korrekt sätt återspegla transaktionen och händelsen som den avser. Därför är det nödvändigt att redovisa i enlighet med dess ekonomiska innebörd och inte endast enligt den juridiska formen. Den ekonomiska innebörden av en transaktion överensstämmer inte alltid med vad som framgår av den juridiska formen. En tillgång kan t.ex. överlåtas från en part till en annan på så sätt att äganderätten juridiskt sett har övergått på köparen men samtidigt har man kommit överens om att säljaren även i fortsättningen kommer att åtnjuta de ekonomiska fördelarna som förknippas med tillgången. Under sådana omständigheter skulle en redovisning av en försäljning inte återspegla transaktionen på ett korrekt sätt.⁶⁷

Realisationsprincipens formsynsätt är ett uttryck för den juridiska formen. Ett äganderättsskifte måste ha skett för att en intäkt ska vara realiserad enligt

---

⁶⁰ Europeiska gemenskapernas kommission, *Kommentarer till vissa artiklar i Europaparlamentets och rådets förordning* (EG) nr. 1606/2002 (2003), bilaga.

⁶¹ Smith, Dag, *Redovisningens språk* (2000), s.30.

⁶² Europeiska gemenskapernas kommission, *Kommentarer till vissa artiklar i Europaparlamentets och rådets förordning* (EG) nr. 1606/2002 (2003), bilaga.

⁶³ Artsberg, Kristina, *Redovisningsteori –policy och –praxis* (2003), s. 160.

⁶⁴ ÅRL 2 Kap. 4 §.

⁶⁵ Smith, Dag, *Redovisningens språk* (2000), s. 92f.

⁶⁶ Falkman, Pär, *Externredovisningens grunder* (2001), s. 240.

⁶⁷ Europeiska gemenskapernas kommission, *Kommentarer till vissa artiklar i Europaparlamentets och rådets förordning* (EG) nr. 1606/2002 (2003), bilaga.

formsynsättet, vilket också är det man vanligtvis menar med realisationsprincipen⁶⁸. Bakomliggande orsak till formsynsättet är att företag inte ska beskatta orealiserade förmögenhetsförändringar⁶⁹. Det finns ytterligare ett synsätt vid tolkningen av begreppet realiserad, vilket är substanssynsättet. Detta synsätt tar hänsyn till en tillgångs värdeökning som uppkommer under innehavet. Detta för att man anser att denna värdeökning är grunden till intäkten⁷⁰, och skälet är att man anser att tillgången kunde avyttras vid tidpunkten⁷¹.

3.3.3.4 Neutralitet

Ytterligare en egenskap som ska ge tillförlitlig information är neutralitet. Upprättarna av de finansiella rapporterna får inte medvetet påverka någon intressents beslutfattande. De får således inte vinkla informationen i syfte att uppnå ett förbestämt resultat eller annat mål.⁷²

3.3.3.5 Fullständighet

En egenskap som det inte skrivs så mycket om i föreställningsramen är fullständighet. Trots detta är det en viktig egenskap som inte får utelämnas eftersom det finns en risk att informationen blir vilseledande om den inte är fullständig. För att informationen ska anses som tillförlitlig måste den vara fullständig men kostnaden med att ta fram informationen får inte överstiga nyttan med den.⁷³

3.3.4 Jämförbarhet

Jämförbarhet är en egenskap som det finns två aspekter på. Den ena aspekten är att användarna av de finansiella rapporterna måste ges möjligheten att kunna jämföra ett och samma företag över tiden. Detta gör att prognoser kan skapas och följas upp. De principer som ett företag använder vid sin redovisning ska vara lämpade för den aktuella verksamheten och användas konsekvent.⁷⁴ Detta är inte att förväxla med strikt likformighet som förhindrar att förbättrade redovisningsnormer tillämpas. Därför ska en redovisningsenhet inte bibehålla sina redovisningsprinciper om de inte uppfyller kraven på relevans och tillförlitlighet.

---

⁶⁸ Artsberg, Kristina, *Redovisningsteori – policy och –praxis* (2003), s. 162.

⁶⁹ Falkman, Pär, *Externredovisningens grunder* (2001), s. 240.

⁷⁰ Paton, W, A & Littleton, A, C, *An introduction to corporate ACCOUNTING STANDARDS* (1960), s. 48f.

⁷¹ Artsberg, Kristina, *Redovisningsteori – policy och –praxis* (2003), s. 161f.

⁷² *a.a.*, s. 172.

⁷³ *Ibid.*

⁷⁴ *a.a.*, s. 173.

Vid avvikelser från konsekvent redovisning är det viktigt att informera om detta och den effekt det har på redovisningen.⁷⁵

Den andra aspekten är att användarna måste ges en möjlighet till att göra jämförelser mellan företag. Angående detta så har normgivarna ett speciellt ansvar att skapa enhetliga regler som behandlar lika händelser på ett likartat sätt.⁷⁶ Desto bättre förutsättningar för jämförelser, desto mer användbar anses redovisningsinformationen.

3.3.5 Väsentlighet

Väsentlighetskriteriet innebär att transaktioner av mindre värde inte ska särredovisas. Huruvida informationen är relevant eller inte påverkas av dess karaktär och av dess väsentlighet. I en del fall är det endast informationens karaktär som är avgörande. Om t.ex. ett företag har en ny verksamhetsinriktning bör information lämnas eftersom det kan påverka en användares beslut. Detta bör göras även om de intäkter och kostnader som är förknippade med den nya verksamheten är oväsentliga för den aktuella perioden. I andra fall är det både informationens karaktär och dess väsentlighet som är av betydelse.⁷⁷

Om ett utelämnande eller en felaktig uppgift kan påverka beslutsfattandet hos en användare är informationen väsentlig. Omfattningen av väsentligheten beror på postens eller felets storlek och på omständigheterna runt utelämnandet eller felet. Därför är väsentlighet mer en tröskelnivå än en grundläggande kvalitativ egenskap som informationen måste ha för att vara av värde.⁷⁸

3.3.6 Avvägning mellan olika egenskaper

Oftast är det nödvändigt att i praktiken göra en avvägning mellan olika kvalitativa egenskaper. Informationen kan förlora i relevans om publiceringen av informationen dröjer. Ibland måste företag vänta med publiceringen innan en händelse kan mätas tillförlitligt. Företagsledningen måste väga nyttan av tidig rapportering mot nyttan av tillförlitlig information. För att på bästa sätt tillgodose

---

⁷⁵ Europeiska gemenskapernas kommission, *Kommentarer till vissa artiklar i Europaparlamentets och rådets förordning* (EG) nr. 1606/2002 (2003), bilaga.

⁷⁶ Artsberg, Kristina, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2003), s. 173.

⁷⁷ Ekonomistyrningsverket, *Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter i staten Version 1.0* nr. 8 (2002), s.11.

⁷⁸ Europeiska gemenskapernas kommission, *Kommentarer till vissa artiklar i Europaparlamentets och rådets förordning* (EG) nr. 1606/2002 (2003), bilaga.

användarnas informationsbehov måste relevans vägas mot tillförlitlighet.⁷⁹ För att ange ett exempel kan man illustrera en försäljning. När kunden har betalt är intäkten en högst tillförlitlig intäkt men informationen om försäljningen är vanligtvis relevant långt tidigare.⁸⁰

Vad vi redan har nämnt är att egenskapen försiktighet står i konflikt med egenskapen korrekt bild. IASB framhåller att man inte accepterar medveten under- och övervärdering. Så långt det är möjligt ska man sträva efter att ange rätt värde på t.ex. en intäkt men egenskapen försiktighet betonar att man inte får riskera att överskatta vinster. Egenskapen korrekt bild kan förklaras med att ett värde inte får hamna mer fel på ena sidan gränsen än på den andra, vilket då står i strid med egenskapen försiktighet.⁸¹

Företagsledningen måste göra en avvägning mellan nytta och kostnad. Nyttan av information bör vara större än kostnaden för att ta fram den. Jämförelsen måste huvudsakligen baseras på bedömningar. Det är svårt att tillämpa en kostnads- och nyttojämeförelse i det enskilda fallet. Normgivare och de som upprättar eller använder de finansiella rapporterna måste vara medvetna om denna avvägning.⁸²

3.4 Kapitelavslutning

Avslutningsvis framhåller vi här det viktigaste i kapitlet.

- Föreställningsramen har olika syften och dess primära syfte är fungera som ett hjälpmedel när normgivaren ska utveckla nya eller revidera gamla redovisningsnormer. Ett annat viktigt syfte är att fungera som vägledning för företagsledningen som upprättar de finansiella rapporterna och för revisorn som granskar om de finansiella rapporterna är upprättade i enlighet med IAS/IFRS.
- Föreställningsramen har två grundläggande antaganden, vilka är att redovisningen ska ske på bokföringsmässiga grunder och fortlevnads-postulatet.

---

⁷⁹ Europeiska gemenskapernas kommission, *Kommentarer till vissa artiklar i Europaparlamentets och rådets förordning* (EG) nr. 1606/2002 (2003), bilaga.

⁸⁰ Artsberg, Kristina, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2003), s. 172.

⁸¹ *Ibid.*

⁸² Europeiska gemenskapernas kommission, *Kommentarer till vissa artiklar i Europaparlamentets och rådets förordning* (EG) nr. 1606/2002 (2003), bilaga.

- Med utgångspunkt från användarnas informationsbehov och det mål som redovisningen ska uppfylla så finns det ett antal kvalitativa kriterier som ställs på redovisningsinformationen, vilka är:
  - relevans, som här betyder att informationen ska vara användbar som beslutsunderlag.
  - begriplighet, d.v.s. en person med redovisningskunskap ska förstå innebörden i den lämnade informationen.
  - tillförlitlighet, d.v.s. informationen får inte innehålla några väsentliga felaktigheter eller vara vinklad på något sätt.
  - jämförbarhet, d.v.s. jämförelser över tiden och mellan företag ska kunna göras.

När kapitlet är genomgått är det viktigt att läsaren har fått kännedom om de kvalitativa egenskapernas innebörd. För att förstå de kvalitativa egenskapernas vikt i redovisningssammanhang är det också viktigt att ha insikt i föreställningsramens syfte. Vi kommer att analysera utifrån de kvalitativa egenskaperna i kapitel sex.

4. Kapitalmarknadsperspektivet

Med detta kapitel vill vi framföra de teorier om redovisning som ställs utifrån ett kapitalmarknadsperspektiv. Framställningen tar sin utgångspunkt i Trueblood-rapporten och dess bakgrund. Vi redogör även för en del andra teorier rörande kapitalmarknadsperspektivet.

4.1 Redovisningens syfte

Utgångspunkt för det perspektiv som FASB, IASB och Redovisningsrådet (RR) anammat är en rapport från 1973 kallad Trueblood-rapporten. Bakgrunden till denna rapport är tagen från en publikation som *The American Accounting Association* (AAA) har publicerat med namnet ”A Basic Statement of Accounting Theory” (ASOBAT). Syftet med AAA:s utredning var att utarbeta en uppsättning grundläggande redovisningsteorier⁸³. Behovet av teoretiska riktlinjer uppstår eftersom redovisning är ett socialt system som besitter en förmåga att anpassa sig efter rådande förhållanden. För att motverka en icke önskvärd utveckling är en uppställning av övergripande teoretiska riktlinjer centralt⁸⁴.

Den utredande AAA-kommittén ansåg att redovisningens roll är att minska osäkerheten gällande företagens ekonomiska situation. För att uppnå denna reducering av osäkerhet ansåg man att den information som görs tillgänglig för användarna bör vara; relevant, verifierbar, kvantifierbar och fri från bias (neutral).⁸⁵ Relevant är information som kan användas som underlag för beslut och verifierbarhet syftar på informationens validitet. Med kvantifierbar menade AAA-kommittén en transaktion som kan associeras med siffror och information anses vara neutral när den inte är utformad med ett förutbestämt syfte i åtanke.⁸⁶ Att informationen ska vara relevant, verifierbar och kvantifierbar är något som redovisningssamhället är ense om än idag. Om neutralitet är ett krav eller inte för att redovisningsinformationen ska anses vara tillförlitlig finns det dock delade meningar om.

---

⁸³ AAA, *A Statement of Basic Accounting Theory* (1966), s. 1.

⁸⁴ AICPA, *Objectives of Financial Statements*, (1973), s. 13.

⁸⁵ AAA, *A Statement of Basic Accounting Theory* (1966), s. 8.

⁸⁶ a.a., s. 9ff.

Lika viktigt som det är att relevant information inkluderas i de finansiella rapporterna, lika viktigt är det att irrelevant information exkluderas. Vad som är användbart, och därmed relevant, beror på användarna.⁸⁷ Eftersom användarna inte utgörs av en heterogen grupp är deras behov av redovisningsinformationen inte heller enhetlig.

Trueblood-kommittén gick ett steg längre än AAA-kommittén och menade att de finansiella rapporter som framställs ska i första hand rikta sig mot dem som har minst inflytande och tillgång till information angående företagets ekonomiska situation, de externa användarna⁸⁸. Fram till idag har perspektivet utvecklats och smalnats av och man menar att redovisningsinformationen främst ska riktas mot dem som gör beslut angående köp, försäljning och behållning av aktier på den öppna marknaden. Perspektivet har således kommit att kallas kapitalmarknads-perspektivet.⁸⁹

En blivande aktieägare använder redovisningsinformationen som underlag för att bedöma företagets förmåga att generera framtida utdelningsbara vinster. För att aktieägaren ska kunna jämföra olika investeringsobjekt och göra sunda beslut är det främst två kriterier som ställs på informationen, att den ska vara relevant och tillförlitlig.⁹⁰ Oavsett om man som investerare har långsiktiga eller kortsiktiga intentioner med sitt innehav är det den framtida genereringen av kassaflöde som är av intresse⁹¹. Prognoser angående framtida kassaflöden tar sin utgångspunkt i företagets inkomster och dess förmåga att generera dessa, vilket är företagets förtjänstmöjligheter. Det är således ett företags förtjänstmöjligheter som de finansiella rapporterna ska förtälja.⁹² Utgångspunkten vid beräkningarna är historiska inkomster⁹³. Vid ekonomiska beslut måste dock hänsyn tas både till historisk- och framtidsinformation. Historisk fakta är inte alltid en bra utgångspunkt vid framtidsprognoser. Detta gäller speciellt för de företag som befinner sig i en ständig föränderlig miljö, t.ex. högteknologiska företag. Att endast presentera information baserad på historisk data skulle ge en felaktig bild av dessa företags framtid.⁹⁴

De händelser och transaktioner som ett företag är involverat i för att generera intäkter kan betecknas som förtjänstcykler. Dessa består av in- och utbetalningar,

---

⁸⁷ AAA, *A Statement of Basic Accounting Theory* (1966), s. 3.

⁸⁸ AICPA, *Objectives of Financial Statements* (1973), s. 17.

⁸⁹ Artsberg, Kristina, *Redovisningsteori – policy och praxis* (2003), s. 75f.

⁹⁰ *a.a.*, s. 92.

⁹¹ AICPA, *Objectives of Financial Statements* (1973), s. 20.

⁹² *a.a.*, s. 23.

⁹³ AAA, *A Statement of Basic Accounting Theory* (1966), s. 23.

⁹⁴ AICPA, *Objectives of Financial Statements* (1973), s. 45.

samt i de flesta fall, ett prestationsutförande från någon part.⁹⁵ En inkomstcykel kan antingen vara avslutad, icke avslutad eller potentiell. Cykeln anses vara sluten då det inte finns några anspråk på prestationer kvar mellan parterna. Information om cykler i alla tre faser är väsentliga vid förutsägelser av företagets förtjänstmöjligheter. Extern information så som ränteläge och andra makrofaktorer som kan påverka företagets förtjänstmöjligheter bör också inkluderas.⁹⁶

4.2 Utformningen av de finansiella rapporterna

4.2.1 Truebloods kvalitativa egenskaper

Trueblood-gruppen fastställde i sin rapport sju stycken kvalitativa egenskaper som de ansåg att informationen i de finansiella rapporterna skulle vara utformade efter. Dessa var, utan inbördes ordning; relevans, innebörd före form, tillförlitlighet, jämförbarhet, konsekvens, begriplighet och neutralitet.

Information ansågs vara relevant om den kunde användas som underlag vid ekonomiska beslut. Vid förklarandet av innebörd före form ges exemplet om förtjänstcykler. Vad gäller dessa ska intäkter redovisas då de är troliga och inte endast då de är ett faktum. Samma argument används för realisation. Med tillförlitlighet menar inte Trueblood-gruppen 100 % riktighet. De menar istället att det är av vikt att upprättaren redogör för begränsningarna i riktigheten och den möjliga utsträckningen av mätningsfel.

En förutsättning för jämförbarheten är att lika transaktioner redovisas på samma sätt och olika transaktioner på olika sätt. Detta kräver att mängden alternativa redovisningsmöjligheter är starkt begränsade. Konsekvent metodanvändning är också en förutsättning för jämförbarheten. Detta ska dock inte hindra framdrivandet av bättre lösningar, men i dessa fall ska redovisningen ske enligt både den gamla och den nya metoden.

Trueblood-gruppen ansåg också att redovisningsinformationen ska vara begriplig. De anser att användaren bör ha en viss kunskap inom ämnet men att informationen inte är ämnad endast för sofistikerade användare. I detta fall hade informationen inte varit neutral. Informationen ska vidare framställas på ett så enkelt och konstlöst sätt som möjligt.⁹⁷

---

⁹⁵ AICPA, *Objectives of Financial Statements* (1973), s. 27.

⁹⁶ a.a., 28.

⁹⁷ a.a., s. 57ff.

Den sista egenskapen som Trublood-gruppen tar upp är neutralitet. För att vara neutral ska informationen inte avsiktligt vara utformad så att den är till fördel för vissa intressenter på andra gruppers bekostnad. Gruppen menar att försiktiga värderingar kan vara ett hot mot detta kriterium. De anser att om osäkerheten på ett bättre sätt hade redogjorts för i de finansiella rapporterna hade behovet av försiktig värdering försvunnit.

4.2.1.1 Solomons syn på neutralitet

En stark företrädare⁹⁸ för neutralitetsprincipen liknar utvecklandet av redovisningsstandarder vid kartografi. Han menar att finansiella rapporter, liksom kartor, måste utformas utan bias för att överhuvudtaget vara trovärdiga.⁹⁹ Redovisaren kan i och för sig välja att framställa rapporterna utifrån olika behov precis som kartografen kan välja att rita en karta utifrån politisk, agronomisk eller demografisk fakta. Detta gör dock inte rapporten mindre faktabaserad eller neutralt utformad.¹⁰⁰

Information cannot be neutral – it cannot therefore be reliable – if it is selected or presented for the purpose of producing some chosen effect on human behavior.

Han fortsätter med att konstatera att neutralitet inte innebär lika villkor för alla, det finns alltid någon som gynnas på någon annans bekostnad. För att fortsätta med kartografimetaforen kan det få betydande konsekvenser för t.ex. en stad om kartritaren visar att stadens yta till största del utgörs av sumpmark, då vill ju ingen flytta dit. Detta faktum ska förstås inte påverka kartritaren i framställningen av kartan. Det är upp till normgivarna och revisorerna att framställa de bästa kartorna som möjligt och upp till andra att använda dessa kartor för att styra ekonomin i rätt riktning.¹⁰¹ Denna syn på neutralitet har också FASB då deras definition lyder: ”Neutrality means that either in formulating or implementing standards, the primary concern should be the relevance and reliability of the information that results, not the effect that the new rule may have on a particular interest.”¹⁰²

En annan anledning till att det är så viktigt att redovisningsinformationen är neutralt utformad är att redovisningsstandarder faktisk har inverkan på samhället och dess sociala förändringar¹⁰³. Om redovisningen skulle, så som vissa anser att den borde¹⁰⁴, stödja den väg som det rådande politiska klimatet förespråkar skulle

---

⁹⁸ David Solomons var Arthur Young professor i Redovisning, konsult till AICPA bl.a. vid utarbetandet av referensramen och president för AAA m.m.

⁹⁹ Artsberg, Kristina, *Redovisningsteori – policy och praxis* (2003), s. 92.

¹⁰⁰ Solomons, David, “The politicization of accounting” (1978).

¹⁰¹ *a.a.*, s. 65ff.

¹⁰² FASB: FAC 2, 98 § (1980).

¹⁰³ Solomons, David, “Accounting and Social Change: A Neutralist View” (1991).

¹⁰⁴ Solomons, David, “The politicization of accounting” (1978).

normgivarna vara tvungna att anpassa standarderna vid varje förändring av konjunkturen och de politiska makterna. Normgivare, revisorer och andra hade då haft i uppgift att främja eller retardera ekonomiska förändringar istället för att avbilda de förändringar som samhället drivit fram¹⁰⁵.

4.2.2 Modeller och andra utgångspunkter

Intäkter är en av de mest betydelsefulla poster som investerare tittar på när de utvärderar ett företag¹⁰⁶. Det finns två teoretiska utgångspunkter för intäktsredovisning, den matchningsbaserade och den värderingsbaserade modellen. Ur ett matchningsbaserat synsätt, som tar sin utgångspunkt i resultaträkningen, utgörs en intäkt av de monetära input som matchas av output för den aktuella perioden. Balansräkningen fungerar då som en viloplats för poster som ännu inte matchats och kallas för resultatutredningsbalans.¹⁰⁷ Resultatutredningsbalansen är transaktionsinriktad och har för avsikt att redovisa företagets transaktioner med omgivningen, och inte dess ekonomiska värde. Enligt den värderingsbaserade modellen uppstår en intäkt då tillgångar ökar i värde eller då skulder minskar i värde, balansräkningen blir således central för fastställandet av intäkter. Man ser då istället balansräkningen som en förmögenhetsbalans. En tillgångs värde är detsamma som den framtida nytta vi kan förväntas erhålla av den. Detta värde kan räknas fram genom att diskontera framtida kassaflöden som tillgången tros generera. Ett enklare förfaringssätt torde vara att värdera till marknadspris eftersom detta pris reflekterar marknadens antaganden om de framtida kassaflödena.¹⁰⁸ Vill man med redovisningen uppnå ett prediktionssyfte bör utgångspunkten vara balansräkningsansatsen¹⁰⁹. Balansräkningen är då en självklar utgångspunkt vid utformningen av redovisningsprinciper och vad gäller intäktsredovisning är det överlägset att räkna utifrån förändring av eget kapital jämfört med ett matchningsorienterat tillvägagångssätt¹¹⁰.

Ett företags redovisade inkomster kan förväntas bli olika beroende på vilken modell som tillämpas. Rapporter som innehåller poster som utgår ifrån olika modeller kommer att visa ett resultat som inte är klart definierat och kan därför vara missvisande för användaren. Dagens standarder är baserade på motsägande teoretiska koncept. Fox m.fl. poängterar t.ex. att samtidigt som FASB:s föreställningsram utgår ifrån ett värdebaserat synsätt så tar IAS 18 utgångspunkt i

---

¹⁰⁵ Solomons, David, "Accounting and Social Change: A Neutralist View" (1991).

¹⁰⁶ Stock, Howard, "Revenue Recognition Tops FASB:s List" (2003).

¹⁰⁷ Fox, Alison *et al.*, "Incompatible theoretical bases underlying accounting standards" (2003).

¹⁰⁸ Artsberg, Kristina, *Redovisningsteori – policy och praxis* (2003), s. 188ff.

¹⁰⁹ *a.a.*, s. 194.

¹¹⁰ Solomons, David, "Criteria for Choosing An Accounting Model" (1995).

det matchningsbaserade synsättet.¹¹¹ Det finns dock tillgångar som ligger utanför balansräkningen som kan leda till framtida kassaflöden, t.ex. internt upparbetade immateriella tillgångar¹¹².

Att sia om framtiden är förstås ingen exakt vetenskap. Förutsägingar om företagets framtida kassaflöden måste göras i kombination med de finansiella rapporterna och annan relevant information så som marknadsläget. Den information som framställs genom redovisningen ska lämna möjlighet för användaren att applicera sina egna bedömningar, preferenser och kunskaper.¹¹³ För att detta ska vara möjligt krävs att upprättaren inte redan inkorporerat sina egna prognoser i redovisningsinformationen.

Idag uttrycks värden i balans- och resultaträkning i enskilda värden t.ex. fyra miljoner. Att uttrycka redovisningsinformation på detta sätt har sina begränsningar. Genom att redovisa värden i intervaller t.ex. 4-6 miljoner, skulle informationsvärdet på rapporterna öka. Då det finns osäkerhet i de siffror som redovisas kan en intervallredovisning ge en bättre bild av denna osäkerhet än vad redovisning i enskilda värden kan. Olika händelsers inverkan på företagets förtjänstmöjligheter kan alltså förmedlas bättre genom att redovisa i intervaller.¹¹⁴

4.3 Värdering

Hur man idag väljer att uttrycka värdet på sina tillgångar är inte självklart. Det finns många olika modeller som både förespråkas och förkastas av redovisningssamhället. Frågan om värdering till historiska kostnader eller nukostnader verkar vara bestående. De som är emot värdering till historiska kostnader menar att det ger en felaktig bild av företagets värde och att det går emot fortlevnadsprincipen. Resonemanget går ut på att anskaffningsvärdet inte representerar det värde som tillgången utgör för ett företag som fortlever. Detta är endast fallet då de generella eller relativa priserna är oförändrade.¹¹⁵ Problemet är att värdering enligt denna modell innebär en tidsförskjutning av matchningen mellan kostnader och intäkter. Intäkter i dagens penningvärde blir jämförda med kostnader till tidigare penningvärde vilket över- eller underdriver intäkternas storlek¹¹⁶. De som förespråkar värdering till anskaffningsvärdet menar att värdering till något annat värde

---

¹¹¹ Fox, Alison *et al.*, "Incompatible theoretical bases underlying accounting standards" (2003).

¹¹² Solomons, David, "Stumbling backwards through the barnacles" (1994).

¹¹³ AICPA, *Objectives of Financial Statements* (1973), s. 23.

¹¹⁴ *a.a.*, s. 39.

¹¹⁵ Solomons, David, "Criteria for Choosing An Accounting Model" (1995).

¹¹⁶ Barrett, Michael J *et al.*, "American Accounting Association Committee on Accounting and Auditing Measurement 1989-90" (1991).

leder till att redovisningsinformationen förlorar sin trovärdighet genom att subjektiva bedömningar spelar en för avgörande roll. Oppositionen menar istället att även om redovisningen, enligt historiska kostnader, det första året görs till ett värde som direkt avspeglar värdet av transaktionen så innebär periodiseringar nästföljande år likväl att subjektiva bedömningar kommer med i bilden.¹¹⁷

Trueblood-kommittén hade en mindre strikt inställning till frågan. För att informationen som når användarna genom de finansiella rapporterna ska ha ett så högt informationsvärde som möjligt krävs att utformarna använder sig utav flera olika värderingsbaser beroende på vilken sorts skuld eller tillgång som redovisas. De menar att i vissa fall är värdering till återanskaffningskostnader av värde, och då endast indirekt. Vid t.ex. värdering av färdigställda cykler är en värderingsbas till historiska kostnader att föredra. Däremot utgör en beräkning av diskonterat kassaflöde en stor hjälp vid värdering av icke färdigställda cykler.¹¹⁸

Användarnas behov av redovisningsinformationen kan inte tillgodoses med homogen information. En redovisning som framställer information utifrån olika synvinklar hade därför bättre tjänat sitt syfte. Värdering till historiska kostnader är t.ex. högst verifierbart, medan värdering till nukostnad även tar hänsyn till de externa förhållandena som påverkat transaktionen och är således av hög relevans. Genom en sådan redovisning hade användaren, genom att titta på skillnaderna på värdena, också lätt fått en uppfattning om hur externa förutsättningar påverkat företaget.¹¹⁹

Redovisningens syfte har inte alltid varit att ge information till dem som fattar ekonomiska beslut. Tidigare har syftet bl.a. varit att utvärdera ledningens förvaltning. Med ett sådant syfte faller fokus mer på de historiska transaktionerna. Även om det idag heter att syftet med redovisningsrapporterna ska vara predikativt är det inte med detta som utgångspunkt som alla upprättat sina rapporter.¹²⁰ Speciellt i de fall då ledningens bonus är baserade på utfallen i de finansiella rapporterna kan intressekonflikter uppstå.¹²¹

För att vidare främja användbarheten hos de finansiella rapporterna ska värden uttryckas i termer av finansiellt, ej fysiskt, kapital. Detta ska rapporteras i termer av dess köpkraft. Solomons menar att endast en värdering av köpkraften kan leda

---

¹¹⁷ Solomons, David, *Making accounting policy* (1986), s. 167f.

¹¹⁸ AICPA, *Objectives of Financial Statements* (1973), s. 41f.

¹¹⁹ AAA, *A Statement of Basic Accounting Theory* (1966), s. 30f.

¹²⁰ Damant, David, "Accounting standards – a new era" (2003).

¹²¹ Solomons, David, *Making Accounting Policy* (1986), s. 76.

till jämförbarhet över tiden speciellt i dessa tider av inflation.¹²² För att detta ska vara möjligt krävs att hänsyn tas till tidsvärdet av pengar¹²³.

Vid utformningen av redovisningsstandarder enligt kapitalmarknadsperspektivet är det användbarheten som är central. I sin strävan efter de bästa måtten som kan avspegla verkligheten är det essentiellt att detta syfte erinras av normbildarna. Det finns de som anser att det svåraste problemet som IASB står inför idag är att utforma standarder efter föreställningsramen och andra föreställningsgrunder som är förståeliga även för dem utanför redovisningsprofessionen.¹²⁴ Det finns de som påstår att om redovisningsstandarder på ett korrekt sätt ska stöpas ur föreställningsramens form kommer följden vara att endast välutbildade proffs kan förstå och förklara informationen¹²⁵.

4.4 Kapitelavslutning

Det centrala i detta kapitel har varit att ge läsaren en förståelse för det kapitalmarknadsinriktade synsättet så som det uttrycks i de teorier som vi har presenterat och då framför allt Trueblood-rapporten. Enligt detta synsätt ska redovisningsinformationen utgöra ett hjälpmedel för investerare att förutsäga eventuella framtida vinster av ett aktieinnehav. För att möjliggöra detta krävs att informationen utformas för detta syfte, med en framåtblickande utgångspunkt. Informationen ska förtälja företagets förtjänstmöjligheter. Om användare ska ha någon nytta av informationen krävs att den är trovärdig. Essentiellt är därför att neutralitet råder vid utformandet av standarder.

Vi kommer att använda informationen i detta kapitel då vi analyser de kvalitativa egenskaperna i kapitel sex.

---

¹²² Solomons, David, "Criteria for Choosing An Accounting Model" (1995).

¹²³ Barrett, Michael J *et al.*, "American Accounting Association Committee on Accounting and Auditing Measurement, 1989-90" (1991).

¹²⁴ Damant, David, "Accounting standards – a new era" (2003).

¹²⁵ *Ibid.*

5. IAS 18 – Revenue Recognition

Syftet med detta kapitel är att ge en deskriptiv bild av IAS 18 och kapitlet tar sin utgångspunkt i standardens syfte. Därefter följer en beskrivning av IAS 18 genom att presentera standardens olika delar. Denna presentation gör vi med hjälp av tolkningar som givits ut av SIC¹²⁶.

Syftet med IAS 18 är att klargöra när en intäkt ska redovisas samt att definiera den. En intäkt ska redovisas i resultaträkningen när det är sannolikt att de framtida ekonomiska fördelarna kommer att tillfalla företaget och att dessa fördelar kan beräknas på ett tillförlitligt sätt. Standarden identifierar under vilka förhållanden dessa kriterier uppfylls och klargör därmed när intäkten ska redovisas. IAS 18 fastställdes 1982 i sin ursprungliga form och trädde ikraft 1984¹²⁷. I sin nuvarande form trädde standarden ikraft 1995 efter revideringen¹²⁸.

Då transaktioner inte täcks av standarden ska företagsledningen med beaktande av IASB:s föreställningsram, definitioner, uttalanden från övriga normgivare och vedertagen branschpraxis utarbeta den mest ändamålsenliga redovisningslösningen.¹²⁹ Vid tillämpning av antagna IAS-standarder med stöd av IAS-förordningen får inte nationell lagstiftning, genom att precisera en särskild redovisningsmässig behandling, begränsa eller hindra det krav om att företagsledningen ska tillämpa en egen ändamålsenlig redovisningslösning¹³⁰.

5.1 Intäktsdefinitionen

Standardens definition för en intäkt är det bruttoinflöde av ekonomiska fördelar som uppstår i ett företags ordinarie verksamhet under en period. Dessa ekonomiska fördelar ska medföra en ökning av företagets egna kapital. Det tillskott som aktieägare tillför innefattas inte av denna definition.

---

¹²⁶ IAS 18 med SIC-tolkningar. SIC är tidigare namn på IASB:s tolkningskommitté som gav ut tolkningar av IAS/IFRS.

¹²⁷ IASC, *The framework for the preparation and presentation* (1989).

¹²⁸ IAS 18.

¹²⁹ IAS 1, 22 p.

¹³⁰ Europeiska gemenskapernas kommission, *Kommentarer till vissa artiklar i Europaparlamentets och rådets förordning* (EG) nr. 1606/2002 (2003), s. 6.

5.2 Tillämpningsområde

Standarden ska tillämpas vid redovisning av intäkter från varuförsäljning, tjänsteuppdrag samt då företagets tillgångar utnyttjas av annan och ger upphov till intäkter för företaget i form av:

- Ränta, vilket är avkastning på företagets likvida medel och fordringar.
- Royalty, vilket är ersättning för utnyttjande av ett företags anläggnings-tillgångar som t.ex. patent, varumärke, upphovsrätt och programvaror.
- Utdelning, vilket är ersättning för de aktier företaget innehar.

Med benämningen *varor* avses den egendom som tillverkats av företaget för att säljas, det som köpts in i syfte att vidareförädlas och det som innehas för vidareförädlning. Medan benämningen *tjänsteuppdrag* oftast innebär att ett företag enligt avtal utför ett uppdrag inom bestämd tid.

Standarden är inte tillämplig på avtalade tjänsteuppdrag som är direkt hänförliga till ett entreprenadavtal, intäkter till följd av leasingavtal, utdelningar på innehav som redovisas enligt kapitalandelsmetoden eller försäkringsavtal i försäkringsföretag. Den behandlar inte heller effekten av att finansiella tillgångar och finansiella skulder avyttras. Standarden gäller inte heller omsättningstillgångars värdeförändringar.

5.3 Värdering

Intäkter ska värderas till det verkliga värdet av vad som erhållits eller kommer att erhållas. Verkligt värde är det värde till vilket en tillgång skulle kunna överlåtas eller en skuld regleras, mellan välinformerade parter som båda är intresserade av en affärsmässig transaktion. Det belopp av likvida medel som ersättningen uppgår till utgör intäkten och eventuella rabatter ska vara frånräknade.

Huvudregeln är att varje transaktion ska redovisas för sig, men för att avspegla den ekonomiska innebörden ska man vid redovisningen ta hänsyn till transaktionens ekonomiska betydelse. Detta gäller exempelvis då det i försäljningspriset är inkluderat ett identifierbart belopp för service och underhåll, försäljningspriset ska då periodiseras och intäkten ska redovisas den eller de perioder då prestationen utförs. Ett annat exempel är då varuförsäljningen är förbunden med ett återköpsvillkor, för att redovisa enligt den ekonomiska innebörden av försäljningen måste båda transaktionerna beaktas.

5.4 När ska varuförsäljningen intäktsredovisas?

För att få redovisa intäkter från varuförsäljningen måste samtliga av följande villkor vara uppfyllda:

- Väsentliga risker och förmåner som är förknippade med varornas ägande är överförda från det säljande företaget till köparen.
- Det säljande företaget är inte engagerad i den löpande förvaltningen som förknippas med ägandet och har inte någon reell kontroll över de sålda varorna.
- Intäkterna kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.
- Det är sannolikt att de ekonomiska fördelar som är förknippade med transaktionen kommer att tillfalla det säljande företaget.
- Utgifter som uppkommit eller som förväntas uppkomma till följd av transaktionen kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.

Behåller företaget en oväsentlig risk för varorna utgör transaktion en försäljning och en intäkt redovisas. Oväsentlig risk kan vara då det säljande företaget överfört väsentliga risker och förmåner förknippade med varorna, men behåller varorna som säkerhet för en utestående kundfordran. För att inneha oväsentlig risk då företaget erbjuder återköp av de varor som kunden inte är nöjd med ska framtida returerna kunna beräknas på ett tillförlitligt sätt, beräkningen baseras på tidigare erfarenhet och andra faktorer, och redovisas som en avsättning.

Ingen intäkt redovisas då företaget behåller väsentliga risker för varorna, vilket är vid följande situationer:

- Då företaget har åtaganden angående varans funktion som inte omfattas av normala garantivillkor.
- När företagens intäkt för varorna är beroende av köparens intäkt för dessa.
- När installation som utgör väsentlig del av varornas försäljningspris inte har slutförts.
- Då köparen har rätt att häva försäljningsavtalet och det är svårt för företaget att bedöma sannolikheten för detta.

Intäkter ska redovisas när det är sannolikt att de ekonomiska fördelar som är förknippade med transaktionen kommer att tillfalla företaget. Det kan vara sannolikt först vid själva betalningen eller då en osäkerhetsfaktor blivit undanröjd. Dock ska intäkter inte redovisas då hänförliga kostnader inte kan beräknas tillförlitligt och då ska ersättning för varuförsäljningen redovisas som en skuld.

5.5 När ska tjänsteuppdrag intäktsredovisas?

När det ekonomiska utfallet av ett tjänsteuppdrag kan beräknas på ett tillförlitligt sätt ska den inkomst som är hänförlig till uppdraget redovisas. Det är den intäkt som är baserad på färdigställandegraden på balansdagen som ska redovisas, s.k. successiv vinstavräkning. För att utfallet ska anses kunna beräknas på ett tillförlitligt sätt ska följande villkor vara uppfyllda:

- Inkomsten kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.
- Det är sannolikt att de ekonomiska fördelar som är förknippade med transaktionen kommer att tillfalla det uppdragstagande företaget.
- Färdigställandegraden på balansdagen kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.
- De utgifter som uppkommit och de utgifter som återstår för att slutföra tjänsteuppdraget kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.

Företag kan oftast göra tillförlitliga beräkningar av utfallet när det är avtalat om parternas rättigheter angående tjänsten, ersättningen som ska skiftas och villkoren för den slutliga ekonomiska uppgörelsen. Företaget ska tillämpa den metod som tillförlitligt kan fastställa färdigställandegraden. Tjänsteuppdragets typ påverkar vilken metod som ska användas, och dessa är:

- undersökningar
- vad som är utfört per balansdag i förhållande till vad som ska utföras totalt
- relationen mellan nedlagda utgifter på balansdagen och beräknade totala utgifter

När tjänsten utgörs av ett obestämt antal aktiviteter under en specifik tidsperiod, redovisas intäkten linjärt över den specifika tidsperioden av praktiska skäl. Kan man återspegla färdigställandegraden bättre med en annan metod ska denne användas. En specifik aktivitet som är av väsentlig vikt jämfört med de andra aktiviteterna medför att intäktsredovisningen senareläggs till denna aktivitet

När utfallet av ett avtal innefattar tjänsteutförande som inte kan beräknas på ett tillförlitligt sätt, ska intäkt endast redovisas i den utsträckning den motsvarar redovisade kostnader som anses vara återvinningsbara. Det kan förekomma att utfallet från ett tjänsteuppdrag inte kan beräknas på ett tillförlitligt sätt i inledningsskedet, trots att det är sannolikt att beställaren kommer att ersätta tjänsteutförandet. Då redovisas den intäkt som motsvarar de uppdragsutgifter som företaget bedömer att beställaren kommer att ersätta medan vinst inte ska redovisas. Då utfallet från ett tjänsteuppdrag inte kan beräknas på ett tillförlitligt

sätt och det inte är sannolikt att beställaren kommer att ersätta uppkomna uppdragsutgifter ska det inte intäktsredovisas, utan uppkomna utgifter redovisas som kostnader. När omständigheterna som förhindrat intäktsredovisningen inte längre föreligger ska intäkten redovisas.

5.6 Ränta, royalty och utdelning

Utdelning på grund av annans användning av företagets tillgångar ska redovisas som intäkt om det är sannolikt att de ekonomiska fördelar som är förknippade med transaktionen kommer att tillfalla det ägande företaget och att inkomsten kan beräknas på ett tillförlitligt sätt. Intäktsredovisningen ska ske på följande vis:

- Den räntesats som ger en jämn avkastning för tillgången ska användas.
- Royalty ska periodiseras i enlighet med den aktuella överenskommelsens ekonomiska innebörd.
- Utdelning ska redovisas när aktieägarens rätt att erhålla betalning har fastställts.

Den effektiva avkastningen på en tillgång är den räntesats som medför att tillgångens ursprungliga redovisade värde motsvarar dess diskonterade förväntade framtida betalningar. Exempel på räntintäkter är de periodiserade eventuella rabatter, premier och andra skillnader mellan det ursprungliga bokförda värdet av ett räntebärande värdepapper och det belopp som förfaller till betalning. Royalty ska intäktsredovisas enligt villkoren i överenskommelsen om inte någon annan metod bättre återger överenskommelsens innebörd.

Intäkten ska endast redovisas när det är sannolikt att de ekonomiska fördelar som är förknippade med transaktionen kommer att tillfalla företaget. Finns osäkerhet om möjligheten att erhålla betalning för belopp som redan intäktsredovisats, redovisas detta belopp som en kostnad istället för en justering av det intäktsbelopp som ursprungligen redovisats.

5.7 Upplysning

Standarden ställer krav på att det redovisande företaget ska lämna upplysning om följande:

- De principer som tillämpats för intäktsredovisning samt de metoder som använts för att fastställa färdigställandegraden för transaktioner som består av tjänsteutförande.
- Belopp för varje väsentligt intäktslag som redovisats under perioden, om det inte framgår av resultaträkningen. Detta inkluderar intäkter som uppkommit från försäljning av varor, utförande av tjänsteuppdrag, ränta, royalty och utdelning.
- Upplysning ska också lämnas om de intäkter som hänför sig till byte av varor eller tjänster och som ingår i varje väsentligt intäktslag.

5.8 Kapitelavslutning

Det som bör belysas i detta kapitel är:

- Definitionen av en intäkt är det bruttoinflöde av ekonomiska fördelar som uppstår i ett företags ordinarie verksamhet under en period och som ökar det egna kapitalet. Observera att detta inte innefattar tillskott från aktieägare.
- En intäkt ska redovisas i resultaträkningen när det är sannolikt att de framtida ekonomiska fördelarna kommer att tillfalla företaget och dessa fördelar kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.
- Intäkter ska värderas till det verkliga värdet av vad som erhållits eller kommer att erhållas.

För att uppnå vårt syfte krävs en djupare förståelse av de kvalitativa egenskaperna, vilket vi får genom att studera IAS 18. Denna förståelse använder vi i kapitel sex då vi utvärderar de kvalitativa egenskaperna utifrån kapitalmarknadsperspektivet.

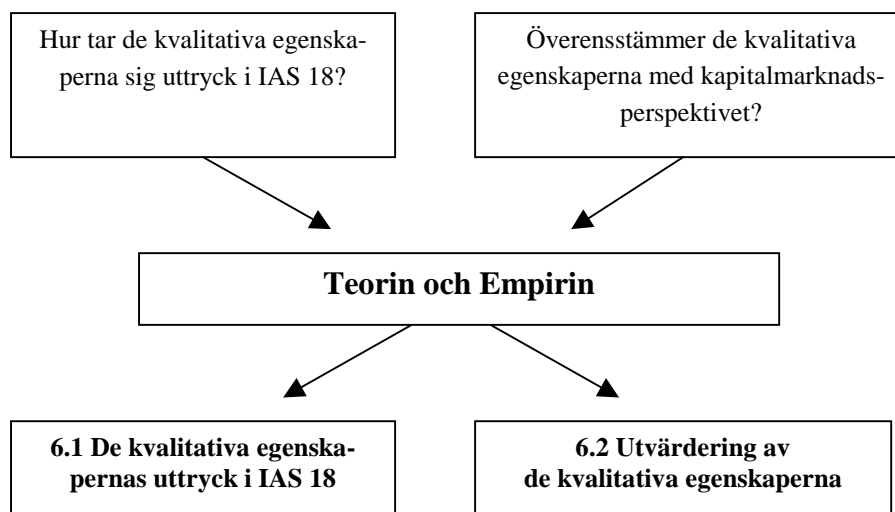
6. Analys

För att komma fram till om de kvalitativa egenskaperna är utformade i enlighet med ett kapitalmarknadsperspektiv har kapitlet två analysdelar. I första delen analyserar vi hur de kvalitativa egenskaperna tar sig uttryck i IAS 18. Detta för att vi i andra delen av analysen ska ha en djupare förståelse för de kvalitativa egenskaperna då vi analyserar dessa utifrån ett kapitalmarknadsperspektiv.

För denna studie har vi valt kapitalmarknadsperspektivet som utgångspunkt och analyserar de kvalitativa egenskaperna utifrån det kapitalmarknadsteoretiska angreppssättet. Analysens uppbyggnad grundar sig på modellen nedan.

Figur 3: Analysens uppbyggnad

Egenutvecklad figur över analysen

6.1 De kvalitativa egenskapernas uttryck i IAS 18

I avsnittet analyserar vi hur de kvalitativa egenskaperna tar sig uttryck i IAS 18. Avsnittet är uppbyggt på så sätt att rubrikerna är desamma som i kapitel fem som behandlar standarden. Detta för att läsaren ska få en bättre överblick av innehållet i analysen och bättre förstå resonemanget. Under dessa rubriker analyserar vi

väsentliga kvalitativa egenskaper. Detta medför att en egenskap kan analyseras mer än en gång.

6.1.1 Intäktsdefinition och tillämpningsområde

Intäktsdefinitionen i IAS 18 omfattar endast de intäkter som uppkommer i företagets ordinarie verksamhet. Detta skiljer sig från IASB:s intäktsdefinition som är styrd av balansräkningsposterna. Enligt denna är en intäkt en ökning av det ekonomiska värdet under en redovisningsperiod orsakat av inbetalningar eller ökning av tillgångars värde, eller minskning av skulders värde vilket medför en ökning av eget kapital som inte beror på ägartillskott. IASB:s definition omfattar således alla intäkter som kan uppstå i en verksamhet och definitionen i IAS 18 omfattar intäkter som endast kan uppstå i företagets ordinarie verksamhet. IASB:s definition inbegriper även den vinst som kan uppstå då olika typer av tillgångar avyttras eller ökar i värde, och den vinst som kan uppstå i anslutning till reglering av skulder.

Intäkter som inte uppstår i företagets ordinarie verksamhet kan inte förväntas inträffa regelbundet och borde således inte bakas in i intäkterna från den ordinarie verksamheten. En särskiljning av dessa grundas på om en resultatposts karaktär är relevant för bedömningen av ett företags förmåga att i framtiden generera likvida medel. Denna särskiljning är positiv för jämförbarheten.

Presentationen av intäkter i resultaträkningen kan anpassas så att användarna av de finansiella rapporterna ges relevant information. När vinster tas in i resultaträkningen anges de oftast separat, eftersom det är värdefullt att ha vetskap om dem i samband med ekonomiska beslut. Genom att särredovisa intäkterna blir det också lättare att presentera olika mått på företagets resultat. Exempelvis kan resultaträkningen visa bruttomarginal, vinst från ordinarie verksamhet före skatt, vinst från ordinarie verksamhet efter skatt och nettoresultat. De finansiella rapporterna blir därmed begripligare för användarna.

Då vi nu har diskuterat om det är relevant eller inte att särredovisa intäkter från ett företags ordinarie verksamhet är det även intressant att nämna ett par ord om standardens rubrik. Frågan är om rubriken, IAS 18 Revenue Recognition, kan vara vilseledande. Då det endast är intäkter från företags ordinarie verksamhet som behandlas i standarden borde kanske rubriken förtydliga detta. Eftersom intäkter som inte uppstår i företagets ordinarie verksamhet behandlas i andra standarder uppkommer inte fel men ett förtydligande vore att föredra. Egenskapen begriplighet redogör inte för normgivarens och upprättarens ansvar för att

informationen ska bli begriplig. Däremot uttrycket de användarens skyldighet att införskaffa sig den kunskap som krävs för att förstå den finansiella rapporten. På grund av detta måste användaren även förstå de standarder som rapporten är upprättad utifrån och därför måste rubriken ändå anses begriplig.

Vilket vi redan har nämnt är att det finns två olika intäktsdefinitioner som inte är överensstämmande. Definitionen i IAS 18 är resultatorienterad medan IASB:s intäktsdefinition är balansräkningsorienterad. En intäkt ska enligt standarden redovisas först när den är realiserad enligt realisationsprincipen och när utgifterna kan matchas enligt matchningsprincipen. Följden av detta är att standardens definition är resultatorienterad.

6.1.2 Värdering

Intäkter, enligt IAS 18, ska värderas till det verkliga värdet av vad som erhållits eller vad som kommer att erhållas. Kriteriet att intäkten ska ha erhållits eller kommer att erhållas är ett uttryck för realisationsprincipens formsynsätt. Standarden definierar verkligt värde som det värde till vilket en tillgång *skulle kunna* överlåtas eller en skuld regleras, mellan välinformerade parter som båda är intresserade av en affärsmässig transaktion. Definitionen av verkligt värde tar således hänsyn till vad tillgångarna *kan* säljas för trots att de inte är realiserade medan standarden i sig bara tar hänsyn till realiserade intäkter. Definitionen av verkligt värde överensstämmer med substanssynsättet men p.g.a. kriteriet *erhållit* blir värderingen i enlighet med ett formsynsätt.

Den sekundära egenskapen korrekt bild som förklarar den primära egenskapen tillförlitlighet fångas upp av begreppet validitet, d.v.s. om man mäter det som man avser att mäta. På grund av kriteriet erhållit så mäter man det som ska mätas enligt realisationsprincipen, formsynsättet, trots att man använder definitionen verkligt värde som är ett substanssynsätt. Det är vilseledande att standarden kombinerar definitionen verkligt värde med uttrycket erhållit. Detta gör att definitionen är betydelselös i standarden och på så sätt vilseledande.

Enligt den sekundära egenskapen ekonomisk innebörd före juridisk form ska informationen i de finansiella rapporterna återspegla transaktionen och händelsen som den avser på ett korrekt sätt. I IAS 18 finns en huvudregel som menar att varje transaktion ska redovisas för sig, men för att den ekonomiska innebörden ska återges i redovisningen ska man ta hänsyn till transaktionens ekonomiska betydelse och frånga huvudregeln. Ett företag ska frånga huvudregeln då intäkten blir lägre p.g.a. att intäkten för med sig kostnader, så som service och underhåll,

eller återköp. Detta stämmer med matchningsprincipen som innebär att intäkter och kostnader som är hänförliga till samma transaktion ska redovisas samtidigt.

Standarden uttrycker att intäkten utgör det belopp av likvida medel som ersättningen uppgår till. Detta innebär att intäkter värderas till nominellt belopp eftersom man inte tar hänsyn till pengars tidsvärde, vilket även gäller för kostnader. I det fall då anskaffningskostnaden tidsmässigt ligger före intäkten överensstämmer inte redovisning till nominella belopp med försiktighetsprincipen. Detta eftersom utgiften inte får undervärderas och då man inte tar hänsyn till pengarnas tidsvärde medför det att utgiften undervärderas.

6.1.3 När ska varuförsäljning och tjänsteuppdrag intäktsredovisas?

Kriterierna som anger när intäktsredovisning ska ske, enligt standarden, trycker på egenskapen tillförlitlighet. I många fall måste värdet på intäkter och kostnader uppskattas, och rimliga uppskattningar utgör en viktig del av bokslutsarbetet. Om en rimlig uppskattning inte kan göras ska intäkten inte redovisas i resultaträkningen. Intäktsredovisning ska inte heller ske då hänförliga utgifter inte kan beräknas tillförlitligt. I det senare fallet ska ersättning för varuförsäljningen redovisas som en skuld. Detta sätt att redovisa intäkten och intäktens hänförliga utgifter är förenligt med matchningsprincipen. Detta medför att transaktionen redovisas så att verkligheten avspeglas bättre. Detta är förenligt med egenskapen korrekt bild.

Kriterierna medför att hänsyn tas till försiktighetsprincipen. Detta för att intäkter redovisas först då de är tillförlitliga om hänförliga utgifter kan beräknas tillförlitligt. Detta leder till att intäktsposten inte riskerar att bli övervärderad. Då en utgift redovisas så fort den anses relevant, och får anteciperas, riskerar man inte att denna post blir undervärderad. Detta är ett uttryck för försiktighetsprincipen.

Det som inte inbegrips i tidigare resonemang men som gäller för tjänsteuppdrag presenterar vi i den resterande delen av detta avsnitt. Vid redovisning av tjänsteuppdrag ska hänsyn tas till färdigställandegraden på balansdagen. Detta kan göras om utgifter som uppkommit och de som återstår kan beräknas tillförlitligt. Intäkter matchas sedan till färdigställandegraden, vilket är omvänd matchning och detta är ett uttryck för matchningsprincipen.

Då företaget ska redovisa en utförd prestation och intäkten inte kan beräknas på ett tillförlitligt sätt ska endast de återvinningsbara kostnaderna redovisas. Detta

innebär att då betalningen är större än prestationen ska prestationens värde redovisas och då betalningen är mindre än prestationen ska betalningen redovisas. Standarden tar således hänsyn till försiktighetsprincipen eftersom det lägsta värdet ska redovisas.

När ett tjänsteuppdrag i inledningskedet inte kan beräknas på ett tillförlitligt sätt, men det är sannolikt att beställaren kommer att ersätta tjänsteutförandet, redovisas detta enligt omvänd matchning. Detta innebär att det är intäkter som ska matchas till redovisade kostnader. Detta eftersom vinst inte ska redovisas, utan endast den intäkt som motsvarar de uppdragsutgifter som företaget bedömer att beställaren kommer att ersätta.

Då utfallet från ett tjänsteuppdrag inte kan beräknas tillförlitligt och det inte är sannolikt att beställaren kommer att ersätta uppkomna uppdragsutgifter ska det inte intäktsredovisas. Då ska uppkomna utgifter redovisas som kostnader, och detta är förenligt med försiktighetsprincipen då principen förespråkar att kostnader inte får undervärderas.

6.1.4 Ränta, royalty och utdelning

För att redovisa en intäkt av detta slag gäller det att de ekonomiska fördelar som är förknippade med transaktionen sannolikt kommer att tillfalla det ägande företaget. Dessutom ska inkomsten kunna beräknas på ett tillförlitligt sätt. Detta är uttryck för egenskapen tillförlitlighet.

När beräkning ska göras för avkastning på företagets likvida medel och fodringar ska den räntesats användas som medför att framtida förväntade betalningar motsvarar tillgångens historiska värde. Detta överrensstämmer med fortlevnads-postulatet som kan användas för att förespråka värdering till historiska kostnader.

Royalty ska intäktsredovisas enligt villkoren i överenskommelsen om inte någon annan systematisk och rationell grund är lämpligare då man beaktar överenskommelsens innebörd. Detta är helt i enlighet med den sekundära egenskapen ekonomisk innebörd före juridisk form.

Utdelning ska redovisas när aktieägarens rätt att erhålla betalning har fastställts. Detta strider mot fortlevnads-postulatet som innebär att verksamhetens inkomster och utgifter ska periodiseras. Periodisering innebär att intäkter och kostnader ska redovisas den period de hänförs till, och då utdelning fastställs i efterhand så förskjuts intäktsredovisningen. Dock är detta redovisningssätt överrensstämmande

med realisationsprincipen. Detta på så sätt att utdelningen inte kan anses vara realiserad förrän vid fastställandet eftersom ett äganderättsskifte måste ha skett enligt realisationsprincipens formsynsätt. Äganderättsskiftet kan anses inträffa vid fastställandet av utdelningen vid bolagsstämman efter räkenskapsårets slut. Detta eftersom det är först då företaget vet om de verkligen erhåller någon utdelning och i så fall storleken på denna.

6.1.5 Uppllysning

I de fall då en transaktion inte täcks av standarden ska företagsledningen med beaktande av IASB:s föreställningsram, definitioner, uttalanden från övriga normgivare och vedertagen branschpraxis upprätta ändamålsenlig redovisning. Fördelen med detta är att redovisningen upprättas utifrån samma grund, vilket är bra för jämförbarheten. Dock kan detta ge tolkningsutrymme för företaget så att redovisning sker på det sätt som är till deras fördel och då är det negativt för jämförbarheten.

Företaget ska lämna upplysningar om de principer som tillämpats för intäktsredovisningen samt om de metoder som använts för att fastställa färdigställandegraden för transaktioner som består av tjänsteutförande. Skulle något belopp av någon anledning inte framgå av resultaträkningen ska företaget lämna upplysning för varje väsentligt intäktsslag som redovisats under perioden. Detta är bra för jämförbarheten och redovisningen blir mer fullständig och begriplig.

6.2 Utvärdering av de kvalitativa egenskaperna

Med Trueblood-rapporten och ASOBAT ville man framställa riktlinjer gällande de finansiella rapporternas användning och utformning. Deras resultat är dock för vaga för att utgöra en adekvat referensram för dagens redovisare. Ledande organisationer inom området har därför utvecklat ramarna som framställdes och anpassat dem efter dagens behov. I denna del av analysen är målet att undersöka om perspektivets grundtankar går igenom det som idag är en stor del av föreställningsramen, de kvalitativa egenskaperna. För att underlätta för läsaren är strukturen i denna avdelning densamma som i kapitel tre där de kvalitativa egenskaperna beskrivs.

6.2.1 Grundläggande antaganden

Vi inleder denna del av analysen med att titta på de två grundläggande antagandena för föreställningsramen, bokföringsmässiga grunder och fortlevnadspostulatet. Fortlevnadspostulatet skapar ett behov av periodiseringar. IASB har valt att periodisera utifrån realisationsprincipen och matchningsprincipen.

Huvudsyftet med de finansiella rapporterna enligt kapitalmarknadsperspektivet är att de ska utgöra underlag för framtidsprognoser. Matchningsprincipen, som idag utgör en grundsten i de kvalitativa egenskaperna, motverkar detta syfte. Vid redovisning enligt matchningsprincipen blir balansräkningen en slask för ännu ej matchade utgifter. Detta går helt emot kapitalmarknadsperspektivets krav som ser balansräkningen, inte resultaträkningen, som central. Resultaträkningen kan inte användas på ett adekvat sätt för att göra prognoser. Att hela föreställningsramen grundar sig på en så motsägande princip stärker vår tro på att det är andra faktorer än enbart kapitalmarknadens krav som har påverkat utarbetningen av egenskaperna.

Ett annat problem med matchningsprincipen är förstås att den inte tar hänsyn till tidsvärdet av pengar eftersom gårdagens kostnader jämförs med dagens intäkter. Matchningsprincipen försvårar jämförbarheten och kan leda till att användarna kommer till felaktiga slutsatser. Detta eftersom redovisning sker till monetära värden, d.v.s. det fysiska kapitalet och ingen hänsyn tas till vilken tidpunkt utbetalningen och inbetalningen sker. Ett exempel är att jämföra två företag, ett med mycket kort omsättningshastighet och ett med lång. Eftersom det senare företaget kan ställa sina intäkter mot äldre utgifter kommer kostnaderna att verka mindre i förhållande till de genererade intäkterna.

Fortlevnadspostulatet används både för att motivera värdering till historiska kostnader samt till att förkasta användandet av denna värderingsbas. Argumentet för värdering till historiska kostnader grundar sig på försiktig värdering. Detta är ännu ett exempel på hur principer valts för att uppnå ett förutbestämt syfte, inte för att avspegla verkligheten på bästa sätt. Argumentet för att använda historiska kostnader går alltså emot kapitalmarknadsperspektivet. Syftet med redovisningsinformationen är att möjliggöra för användaren att förutsäga framtiden. Historiska kostnader är sannolikt inte till någon hjälp i denna uppgift. Det torde hellre vara av nytta att veta vad denna tillgång kan generera för intäkter i framtiden. Marknadspriset är just en indikator på detta och är därför en mer självklar värderingsbas ur denna synvinkel.

6.2.2 De kvalitativa egenskaperna

De egenskaper som IASB uttrycker som primära egenskaper var också presenterade i Trueblood-rapporten. Frågan är huruvida dagens tolkning av dessa egenskaper kan sägas stämma överens med kapitalmarknadsperspektivet. Det är inte möjligt att ta hänsyn till alla önskemål som ställs på utformningen av dagens redovisningsregler och därför är det nödvändigt att väga olika intressen mot varandra. Detta förfaringssätt strider mot neutralitetsprincipen. Det har idag utvecklats olika lösningar på liknande problem för att motsvara olika intressenters krav. Trueblood-gruppen såg sina egenskaper som uppenbara, outtalade och självklara riktlinjer. Idag tycks de ha utvecklats så att de kan användas för att motivera olika lösningar på samma problem.

6.2.2.1 Relevans

Relevant anses information vara då den kan utgöra underlag för beslutsfattande. De beslut som syftas till är inte endast aktieinvestering utan även kontroll och uppföljning. Detta behandlas även i Trueblood-rapporten. Där förespråkas olika värderingsbaser för olika användningsområde eftersom informationsbehovet varierar beroende på de typer av beslut som ska fattas. Eftersom egenskapen innefattar att relevant information inte får uteslutas torde en lösning vara att just applicera olika värderingsbaser. Detta kan låta som en bra lösning men risken är att det ges allt för många möjligheter till olika alternativa redovisningslösningar på liknande transaktioner. Vid tillämpning av olika värderingsbaser för olika ändamål krävs det dock att användandet av olika baser regleras så att olika baser inte används vid liknande transaktioner.

6.2.2.2 Begriplighet

Egenskapen begriplighet ingick i Trueblood-gruppens originalegenskaper. Vi anser dock att de krav som ställs på användarna idag är för höga. Genom att ställa sådana höga krav på användarna har man köpt sig fri från ansvar för att informationen inte är begriplig. Kapitalmarknaden består inte endast av banker och ekonomer utan även de mindre sofistikerade intressenter ska kunna förstå informationen. I annat fall har den inget värde. Vissa av de normer som utarbetas idag är så komplicerade att till och med redovisningskunniga personer har svårt att förstå dem.

6.2.2.3 Tillförlitlighet

När man i Trueblood-gruppen diskuterade tillförlitligheten fanns en viktig poäng med som inte återfinns i IASB:s beskrivning av egenskapen. Gruppen ansåg att trovärdigheten steg om osäkerheten rörande informationen också framställdes. Ett sätt att visa denna osäkerhet är genom intervallredovisning. Uppenbart är dock att det i de kvalitativa egenskaperna inte finns något klart uttalat krav på att redogöra för osäkerheten eller risken av mätfel hos informationen som ges ut förutom genom försiktig värdering. I detta fall förmedlas inte osäkerheten till användaren.

6.2.2.3.1 Korrekt bild

Egenskapen korrekt bild innebär att verkligheten avspeglas på ett så riktigt sätt som möjligt och är helt i linje med kapitalmarknadsperspektivet. Detta låter förstås bra i teorin men frågan är hur denna korrekta bild ser ut i praktiken. Att det skulle anses vara mer verkligt att definiera en intäkt som ett bruttoinflöde än att definiera det som en värdeökning, är det en korrekt bild?

Validitet är ett centralt begrepp för denna sekundära egenskap. Ordet betyder att man mäter det som avses att mäta. Vad som avses att mäta är dock fastställt av normgivarna. Kan man verkligen påstå att redovisningsinformationen idag kan ge en korrekt bild när den har en resultatorienterad utgångspunkt, när osäkerheter inte redovisas och när informationen är så komplex att inte ens redovisningskunniga personer förstår den alla gånger. Vi anser att egenskapen är utformad för att ge dagens subjektiva redovisningsnormer ett sken av att vara objektiv och på så sätt stärka dess trovärdighet.

6.2.2.3.2 Försiktighet

Försiktighetsprincipen härstammar inte från Trueblood-rapporten och som tidigare framställts så var Trueblood-gruppen emot s.k. försiktig värdering. De ansåg att osäkerheten i siffrorna bättre kunde åskådliggöras genom intervallredovisning. Detta förfaringsätt har dock aldrig slagit igenom och vi har i många delar av Europa, inte minst Sverige, en lång tradition av försiktighetsprincipen. Vid tillämpning av försiktighetsprincipen krävs inte någon förklaring i t.ex.

årsredovisningen. Användaren har således inte någon inblick om upprättarens osäkerhet gällande värdena. Användaren får tillgång till de mest pessimistiska siffrorna utan någon möjlighet till att själv prognostisera. Genom intervallredovisning förmedlas däremot osäkerheten till användaren och det ges därmed större möjlighet till egna prognoser.

Enligt Trublood-gruppens utredning har användare bäst nytta av information som är fri från upprättarnas egna antagande om framtiden. Egenskapens syfte har varit att skydda borgenärerna. Vi kan inte se något som talar för att denna egenskap främjar användarvänligheten hos de finansiella rapporterna, om man med användare menar aktieinvestorer.

6.2.2.3.3 Innebörd före form

Egenskapen innebörd före form framhölls redan av Treublood-gruppen. Egenskapen framhåller att det är effekterna av en transaktion som är av intresse för användaren och inte den juridiska formen. Den tolkning av realisationsprincipen som IASB valt att anamma är dock en direkt kontradiktion till denna egenskap då man valt att bestämma intäkter efter formsynsättet istället för substanssynsättet. Anledning till detta val har framförts vara att företag inte ska beskattas för orealiserade intäkter. Detta argument är förstås inte överensstämmande med kravet att informationen ska vara neutral. Som framställts tidigare anser förespråkare för neutralitetsprincipen att redovisningsstandarder inte ska utformas med ett specifikt resultat i åtanke. IASB:s tolkning av realisationsprincipen är utformad på just detta sätt.

6.2.2.3.4 Neutralitet

Neutraliteten har fått en mindre framstående roll i dagens egenskaper än så som de redogjordes av Trueblood-gruppen. Neutralitetsprincipen är också en av de egenskaper som starkt ifrågasätts av dagens teoretiker inom ämnet. Vissa påstår att neutralitet inom redovisning är en ouppnåelig utopi medan andra menar att det är ett absolut måste. Ämnet är alltså starkt kontroversiellt. En trolig förklaring till detta är just att egenskapen är så svår att leva upp till.

Med neutralitet menar IASB att upprättarna inte får vinkla informationen. Det talas inget om normgivarnas ansvar i sammanhanget. Efter resonemanget i tredje kapitlet kan vi se att redovisningsnormerna inte bara avspeglar samhället, de kan också styra det. Ett exempel på detta är aktiveringen av forsknings- och utvecklingskostnader. Hur denna fråga löses av normgivarna har en betydande effekt på företagens satsningar. Utifrån detta förstår man att neutraliteten, om den ska upprätthållas, måste börja hos normgivarna. Baserat bl.a. på att normgivarna inte omnämns i denna egenskap tror vi inte att IASB har samma tolkning av neutralitet som t.ex. Solomons. Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv kan man

argumentera för den ena tolkningen eller den andra. Ur ett kapitalmarknads-perspektiv menar vi dock att IASB:s tolkning av egenskapen är adekvat.

6.2.2.3.5 Fullständighet

En fullständig redovisning torde vara en som tar hänsyn till tidsvärdet av pengar, förmedlar osäkerheten i värderingar samt framställer information om förtjänst-cykler på alla nivåer. Vi har i denna studie endast tittat på IAS 18 och dessa punkter saknas helt i denna standard.

Även i denna egenskap har normgivarna placerat en brasklapp, kostnaden ska inte överstiga nyttan. Detta är förstås logiskt men kan missbrukas för att slippa redovisa det man inte vill delge allmänheten.

6.2.2.4 Jämförbarhet

Denna egenskap är egentligen den centrala ur ett kapitalmarknads-perspektiv och den togs upp redan i Trueblood-rapporten. Hela syftet med redovisningen är just att möjliggöra för jämförelser mellan olika investeringsalternativ. Jämförbarheten störs ifall möjligheter finns till alternativa redovisningsmetoder. Detta är därför en viktig del i denna egenskap som borde framhållas tydligare.

Förespråkare för kapitalmarknads-perspektivet framhåller vikten av att redovisa i fysiskt kapital med hänsyn till tidsvärdet av pengar. I standarden som vi har studerat finns det inga riktlinjer om ett sådant förfarande. Egenskapen i sig ställer inte heller några sådana krav.

Ett viktigt bidrag som denna egenskap ger är att ställa kravet på företagen att informera om byte av redovisningsmetod. Detta krav framställs också i den standard vi studerat. Detta underlättar främst jämförelser över tiden i samma företag. Att reglera metodanvändandet så att alla företag använder likvärdiga metoder torde utgöra en större svårighet men är förstås eftersträvansvärt, speciellt ur ett kapitalmarknads-perspektiv.

6.2.2.5 Väsentlighet

Egenskapen väsentlighet ställer kravet att icke relevant information ska uteslutas ur den finansiella rapporten. Detta stämmer överens med de åsikter som framställdes i Trueblood-rapporten. Om denna egenskap inte fanns hade det funnits möjligheter för upprättarna att inkludera irrelevant information, vilket kan medföra att användarna förvirras.

I Trueblood-rapporten framhölls att informationens relevans och väsentlighet beror på användaren. Egenskapen framhåller också detta då all information som kan påverka beslutsfattandet är väsentlig. Denna egenskap sätter användaren i fokus och är i enlighet med ett kapitalmarknadsperspektiv.

7. Slutsats

I kapitlet presenterar vi våra slutsatser som grundas på materialet i studien. Vi svarar på vår forskningsfråga och lyfter fram de främsta skillnaderna mellan kapitalmarknadsperspektivet och de kvalitativa egenskaperna. Avslutningsvis redogör vi för slutsatsens generaliserbarhet samt lämnar förslag till fortsatt forskning.

7.1 Återspeglas kapitalmarknadsperspektivet?

Vi anser det uppenbart att IASB:s kvalitativa egenskaper, så som de utvecklats fram till idag, inte genomsyras av ett kapitalmarknadsperspektiv.

Studerar man de egenskaper som framställts i Trueblood-rapporten och de primära egenskaper som finns i IASB:s föreställningsram i dag ser man inga större skillnader. Vi kommer därför till slutsatsen att i detta avseende speglas kapitalmarknadsperspektivet. Det som däremot avviker hittar vi i det som ska utgöra en djupare förklaring till de primära egenskaperna, de sekundära egenskaperna och redovisningsprinciperna. Vi hittar också skillnader i föreställningsramens grundläggande antaganden gentemot kapitalmarknadsperspektivet.

Kapitalmarknadsperspektivet förespråkar ett balansräkningsorienterat synsätt. Detta eftersom redovisningsinformation främst ska användas för att man ska kunna göra prognoser. IASB utger sig för att ha ett kapitalmarknadsorienterat synsätt men efterlever inte detta då de har utformat vissa standarder. De använder sig både av resultat- och balansräkningsorienterade synsätt. IAS 18 är ett exempel på en standard som utgår från ett resultatorienterat synsätt. Eftersom intäkter är det viktigaste vid en aktieanalys borde denna standard vara synnerligen utformad efter ett kapitalmarknadsperspektiv. Att detta inte är fallet tyder på att det har varit olika influenser med i bilden vid utformandet av de olika delarna av föreställningsramen och standarden. Det finns således teoretiska motsättningar.

Egenskapen relevans är en av de egenskaper som har hängt med sedan AAA-rapporten. Egenskapens innebörd är också oförändrad, relevant information är sådan information som kan utgöra underlag vid beslutsfattande. Följaktligen beror relevansen på vilka beslut som ska fattas och av vem. Således blir den

avgörande frågan, för vem ska informationen vara relevant? IASB har försökt med en strategi där informationen ska rikta sig mot en rad olika intressenter (även om investerarna anses vara de primära). Detta har lett till att olika normer har utvecklats för att tillgodose olika intressenters önskemål. Redovisningsinformation hade vunnit mycket på att de normgivande organisationerna hade anammat ett kapitalmarknadsperspektiv fullt ut. Gör man detta kan det lättare fastställas vilken information som är relevant och vilken som inte är det.

IASB:s uttrycker i egenskapen begriplighet att rapporterna ska upprättas begripligt men ger ingen hänvisning till hur detta ska ske. De uttrycker däremot användarnas ansvar för att informationen ska bli begriplig. Det är de som är skyldiga att införskaffa den nödvändiga kunskapen som behövs för att förstå informationen. Detta överensstämmer inte med Trueblood-gruppens definition av egenskapen. Vi anser att så som normer och således redovisningsinformationen är utformad idag skapas otillbörliga fördelar för de mer sofistikerade användarna. För att redovisningsinformationen ska vara begriplig krävs att användaren också kan förstå standarderna. Vi anser att IAS 18 inte är utformad på ett begripligt sätt. Redan i standardens inledande stycke förvirras läsaren av intäktsdefinitionen då denna inte har samma lydelse som i IASB:s föreställningsram. Dessutom används termen verkligt värde på ett sätt som skapar förvirring hos läsaren. Man ger sken av att man redovisar enligt substanssynsättet när man i själva verket använder ett formsynsätt. Att använda sig utav positivt laddade ord, som är förenliga med kapitalmarknadsperspektivet så som t.ex. verkligt värde, ger en förevändning av att IASB har ett renodlat kapitalmarknadsperspektiv, vilket de i själva verket inte har.

En teori som följt med över åren är att informationen ska vara neutral. Dock har denna egenskap fått en mindre framstående roll bland dagens samling. Neutralitet utgör idag en sekundär egenskap för att förklara tillförlitlighet. Vad det innebär att informationen är neutralt utformat finns det dock skilda meningar om. IASB lägger neutralitetsansvaret på upprättarna av de finansiella rapporterna, medan t.ex. Solomons även lägger ansvaret på normgivaren. Vi anser det riktigt att ansvaret måste ligga hos båda parter för att uppnå neutralitet. Detta eftersom de finansiella rapporterna inte kan bli neutrala om inte standarderna är det. För att uppnå neutral redovisning måste IASB även ta sitt ansvar då de upprättar standarder. Om de tar sitt ansvar eller inte låter vi vara osagt, men det borde uttryckligen framgå av egenskapen att normgivarna också har ett neutralitetsansvar. Resonemanget leder oss till slutsatsen att samhällets styrande makter använder redovisningen som styrnings- och kontrollmedel, och skulle det krävas total neutralitet (så som det uttrycks av Solomons) skulle de tappa denna kontroll.

Det finns principer som strider mot neutraliteten, dessa är bl.a. realisationsprincipen och försiktighetsprincipen. Realisationsprincipen använder sig av formsynsättet för att förhindra att företag inte ska behöva skatta för intäkter som inte är realiserade. En mer korrekt tolkning av realisationsprincipen enligt ett kapitalmarknadsperspektiv hade varit att använda substanssynsättet. Vi förespråkar dock inte att orealiserade intäkter ska beskattas. Detta dilemma talar därför för att olika rapporter upprättas för att tillgodose olika intressenters behov. IASB har valt att utgå ifrån ett kapitalmarknadsperspektiv och då bör inte beskattningsproblematiken vara avgörande, det är inte redovisningens ansvar att se till att företagets kapacitet bevaras. Detta tillhör t.ex. lagstadgarnas område. I Sverige har vi för övrigt separata rapporter som underlag för beskattning så argumentet känns förlidit.

Tillämpningen av försiktighetsprincipen missgynnar användaren av de finansiella rapporterna då osäkerheten inte förmedlas. Detta leder i sin tur till sämre jämförbarhet. Samhället kan också missgynnas p.g.a. minskade skatteintäkter. En part som däremot gynnas är företaget själv som kan få mindre skattekostnader. Vi anser att denna princip inte tillför något ur ett kapitalmarknadsperspektiv och bör således försvinna. Intervallredovisning hade varit ett sätt att redovisa osäkerhet och därmed ökat jämförbarheten. Risken med detta sätt att redovisa är att konkurrenterna får för stor insyn i företaget, vilket gör företaget sårbart. Användarnas behov av information måste vägas mot företagets sårbarhet och denna problematik är central i ett redovisningssammanhang. Ett sätt att undvika denna sårbarhet är att redovisa medelvärde av intervallet. Detta förfaringsätt redogör inte för osäkerheten men ger dock en mer korrekt bild än försiktig värdering.

I Trueblood-rapporten kom man fram till att redovisningsinformationen ska användas som underlag för ekonomiska beslut. Den information som presenteras ska möjliggöra för prognoser angående företagets förtjänstmöjligheter. Men man uttrycker i rapporten även ett behov av utvärdering av förvaltarskapet. Vi drar slutsatsen att i dagens komplexa värld är det inte möjligt att tillgodose olika intressenters behov med samma information. IASB säger sig arbeta utifrån ett kapitalmarknadsperspektiv men ändå visar vår studie att stora delar av föreställningsramen inte stämmer överens med detta perspektiv. Det är därför som vi rekommenderar att en redovisningsrapport endast ska ha ett syfte. Rapporter som är upprättade utifrån ett kapitalmarknadsperspektiv ska ha detta som enda syfte. För att tillgodose andra intressenters informationsbehov kan andra typer rapporter upprättas utifrån deras specifika behov. Om vi vill att redovisningsinformationen ska användas optimalt förutsätts att den också utformas optimalt,

detta kan endast ske om normeringen går i en gemensam riktning och endast ett syfte fungerar som ensam ledstjärna för normgivarna.

Vår studie leder oss till slutsatsen att mycket inom redovisningen säger emot vartannat och att IASB inte har ett renodlat kapitalmarknadsperspektiv. Det är därför av stor vikt att de kvalitativa egenskaperna och principerna ses över. För att anamma ett kapitalmarknadsperspektiv fullt ut kommer det att krävas stora förändringar inom redovisningen. Detta är dock en tidskrävande process och IASB måste gå mycket försiktigt fram för att inte förlora sin trovärdighet.

Hela redovisningssamhället måste börja tänka mer innovativt vad gäller redovisningen. De gamla mallarna måste kastas och nya formar måste stöpas som är anpassade efter de behov som investerare har idag.

7.2 Generaliserbarhet

Vi har studerat om IASB:s kvalitativa egenskaper överensstämmer med kapitalmarknadsperspektivet. De slutsatser vi har kommit fram till i denna studie är generaliserbara på de standarder som har upprättats utifrån dessa kvalitativa egenskaper. Vi kan däremot inte utifrån denna studie dra generaliserbara slutsatser angående andra normgivare och deras normer.

7.3 Fortsatt forskning

Då en ny föreställningsram ska utarbetas är det av intresse att studera om denna är förenlig med kapitalmarknadsperspektivet. Det är synnerligen intressant att undersöka om de motsättningar vi har funnit i denna studie består i den nya ramen.

Inom redovisningsteorin finns det många principer som säger emot varandra, och olika redovisningsteoretiska angreppssätt. Det hade därför varit intressant att göra en djupgående undersökning av två motsägande principer utifrån olika perspektiv.

Vi valde en teoretisk utgångspunkt i vår studie. En fallstudie av vad investerare har för behov av de finansiella rapporterna hade belyst problemet ytterligare.

Intervallredovisning förespråkades i Trueblood-rapporten. Detta redovisningsätt har inte tillämpats och inte heller diskuterats i någon större utsträckning. Det hade varit av intresse att undersöka dess vara eller inte vara.

Borde vi ha ett kapitalmarknadsorienterat synsätt på redovisning i Sverige och Europa. Vår kultur är inte lik Amerikas. Vi har en socialistisk bakgrund, i vissa länder kommunistisk, medan USA är världens mest kapitalistiska land. Går det att förena vår socialistiska kultur med kapitalmarknadsperspektivet. IASB går ut med att huvudintressenterna för de finansiella rapporterna som framställs under deras reglering är kapitalägarna men den valda föreställningsramen skvallrar om att detta inte är hela sanningen. Att den amerikanska organisationen *Securities and Exchange Commission* (SEC) inte godkänner IASB:s regelverk talar också för detta resonemang. Problemet att våra företag är beroende av det amerikanska kapitalet kvarstår dock.

Källförteckning

Litteratur och artiklar

AAA (1966), *A Statement of Basic Accounting Theory*, Committee on basic accounting theory, Ohio: AAA.

AICPA (1973), *Objectives of Financial Statements*, Chicago: AICPA.

Andersen, Ib (1998), *Den uppenbara verkligheten*, Lund: Studentlitteratur.

Artsberg, Kristina (1992), *Normbildning och redovisningsförändring – Värdering vid val av mätprinciper inom svensk redovisning*, Lund: Lund University Press.

Artsberg, Kristina (2003), *Redovisningsteori -policy och -praxis*, Malmö: Liber Ekonomi.

Barrett, Michael J et. al. (1991), "American Accounting Association Committee on Accounting and Auditing Measurement 1989-90", *Accounting Horizons*, vol. 5.

Damant, David (2003), "Accounting standards – a new era", *Balans Sheet*, vol. 11.

Edenhammar, Hans (2002), "Dags för åtgärder?", *Balans*, nr. 8-9.

Falkman, Pär (2001) *Externredovisningens grunder*, Lund: Studentlitteratur.

Falkman, Pär (2001) *Redovisningens reglering*, Lund: Studentlitteratur.

Falkman, Pär (2004) "Redovisningens teoretiska kaos", *Balans*, nr. 2.

FASB (1980) *Statement of Financial Accounting Concepts nr 2: Qualitative Characteristics of Accounting Information*. Stamford: FASB.

Fox, Alison, Grinyer, John, Russell, Alex (2003), "Incompatible theoretical bases underlying accounting standards", *Journal of International Accounting, Auditing & Taxation*, vol. 12.

Nilsson, Stellan (2002), *Redovisningens normer och normbildare*, Lund: Studentlitteratur, uppl. 2.

Paton, W, A & Littleton, A, C (1960), *An introduction to corporate ACCOUNTING STANDARDS*, Ohio: AAA.

SIC (2003) *Internationell redovisningsstandard i Sverige IAS med SIC-tolkningar*, Stockholm, FAR Förlag AB.

Siegel, Joel G (2000), *Dictionary of Accounting Terms*, USA, Barron's Educational Series, Inc.

Smith, Dag (2000), *Redovisningens språk*, Lund: Studentlitteratur, uppl. 2.

Solomons, David (1991), "Accounting and Social Change: A Neutralist View", *Accounting, Organizations and Society*, vol. 16.

Solomons, David (1995), "Criteria for Choosing An Accounting Model", *Accounting Horizons*, vol. 9.

Solomons, David (1986), *Making accounting policy*, New York: Oxford University Press, Inc.

Solomons, David (1978), "The politicization of accounting", *The Journal of Accountancy*, vol. 146.

Solomons, David (1994), "Stumbling Backwards through the barnacles", *Accountancy*, vol. 114.

Stock, Howard (2003), "Revenue Recognition Tops FASB:s List: Investors See Revenue Restatements as Red Flag, Consultant Warns", *Investor Relations Business*, vol. 10.

Säfström, Carl Anders & Östman, Leif (red.) (1999), *Textanalys*, Lund: Studentlitteratur.

Westermarck, Christer (1993), "Intäktsredovisning – matchningsprincipens startpunkt", *Balans*, nr. 4.

Wiedersheim-Paul, Finn & Eriksson, Lars Torsten (2001), *Att utreda, forska och rapportera*, Malmö: Liber Ekonomi, uppl. 7:1.

Winkvist, Mikael (2002), "Redovisningsutvecklingen i USA", *Agenda*, nr.2.

Elektroniska källor

Ekonomistyrningsverket (2002), *Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter i staten Version 1.0.*

<http://www.esv.se/download/18.6fa9fcf3058b148f7fff22692/f-ram.pdf>

2004-04-20

Europeiska gemenskapernas kommission (2003), *Kommentarer till vissa artiklar i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1606/2002 av den 19 juli 2002 om tillämpning av internationella redovisningsstandarder samt rådets fjärde direktiv 78/660/EEG av den 25 juli 1978 och sjunde direktiv 83/349/EEG av den 13 juni 1983 om redovisning.*

http://europa.eu.int/comm/internal_market/accounting/docs/ias/200311-comments/ias-200311-comments_sv.pdf

2004-05-11

IASB (2003), "Liabilities and Revenue Recognition".

http://www.iasb.org/uploaded_files/documents/16_20_revenue-ps.pdf

2004-08-30

IASB Project Timetable.

<http://www.iasb.org/current/timetable.asp>

2004-05-04

International Accounting Standards Committee, *The framework for the preparation and presentation* (1989).

www.iasplus.com/standard/framewk.htm

2004-04-25

RÅDETS FJÄRDE DIREKTIV av den 25 juli 1978 grundat på artikel 54.3 g i fördraget om årsbokslut i vissa typer av bolag (78/660/EEG).

http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=sv&type_doc=Directive&an_doc=1978&nu_doc=660

2004-05-11

Lagar och normer

IAS 1 Presentation of Financial Statements.

IAS 18 Revenue Recognition.

Regeringens proposition 1995/96:10, Års- och koncernredovisning.

ÅRL (1995:1554).